

Mateusz Łukaszczyk*

Zasada dobrowolności stosowania normy technicznej w polskim systemie prawa – geneza, historia, współczesność

The Principle of Voluntary Application of Standards in the Polish Legal System – Origins, History, and the Present Day

Abstract. The legal nature of standards, particularly the Polish Standard, has undergone four fundamental changes in Poland's recent history: from a voluntary, neutral system in the Second Polish Republic to a largely mandatory system in the People's Republic of Poland, and from a partially voluntary system at the dawn of the Third Polish Republic to a fully voluntary system in the twenty-first century. A clear connection exists between the legal framework governing technical standards and the nature of the economic system in place at a given time: in a free-market economy, a voluntary model prevails, whereas in a centrally planned economy, a mandatory model existed. European and international standardization have had a decisive influence on the current model of Polish standardization. Today, standardization is governed by the principle of voluntary application of standards, which has been enshrined in law at the national, EU, and international levels. In line with this principle are indicative references to standards in regulations. A pertinent example of such references are the harmonized standards in EU legislation. The 2002 Standardization Act contains no delegation of authority to establish an obligation to apply standards, neither at the level of an act (statute) nor at the level of a minister's regulation. Exclusive references to standards in regulations remain incompatible with the Polish legal system and the principle of voluntary compliance. Such references should be interpreted not as an obligation to apply a standard but as a recommendation to apply the standard referred to in the legal provision. Applying the referred standard is one of the ways to meet legal requirements, and the duty holder may apply another standard with an equivalent or higher level of safety. However,

* Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland | Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska, <https://orcid.org/0000-0001-5917-3502>, e-mail: Mateusz.lukaszczyk@amu.edu.pl.

the concept of the obligation to apply the referred standards would require an amendment to the Standardisation Act of 2002, which would allow for such an exception. This amendment would also require adapting the standardization system to the principles related to constitutional sources of law.

Keywords: standards – Polish Standard – the principle of voluntary application of standards – indicative references (to standards) – exclusive references (to standards)

Wprowadzenie

Artykuł stanowi analizę historycznoprawną zasady dobrowolności stosowania normy technicznej, w tym Polskiej Normy, w polskim systemie prawa. Wymaga to przedstawienia kilku założeń niniejszego opracowania.

Po pierwsze, przez normę techniczną należy rozumieć normę¹, która powstała w procesie normalizacji².

Po drugie, analizie zostały poddane historyczne akty normatywne w okresie od II Rzeczypospolitej Polskiej, poprzez okres socjalistyczny historii Polski, aż do III Rzeczypospolitej Polskiej, w tym akty aktualnie obowiązujące.

Po trzecie, analiza obejmuje co do zasady akty normatywne polskiego systemu prawa, w tym aktualnie obowiązujące w Polsce prawo Unii Europejskiej oraz prawo międzynarodowe, a także te akty, które miały wpływ na kształt aktualnie obowiązującej polskiej regulacji. Poza przedmiotem niniejszego artykułu pozostaje zatem analiza obcych systemów prawa.

¹ Zgodnie z art. 2 pkt 4 Ustawy z dnia 12 IX 2002 r. o normalizacji (tekst jedn. Dz.U. 2015, poz. 1483), dalej „u.n. 2002”, przez normę techniczną należy rozumieć dokument przyjęty na zasadzie konsensu i zatwierdzony przez upoważnioną jednostkę organizacyjną, ustalający – do powszechnego i wielokrotnego stosowania – zasady, wytyczne lub charakterystyki odnoszące się do różnych rodzajów działalności lub ich wyników i zmierzający do uzyskania optymalnego stopnia uporządkowania w określonym zakresie.

² Zgodnie z art. 2 pkt 1 u.n. 2002 przez normalizację należy rozumieć działalność zmierzającą do uzyskania optymalnego, w danych okolicznościach, stopnia uporządkowania w określonym zakresie, poprzez ustalanie postanowień przeznaczonych do powszechnego i wielokrotnego stosowania, dotyczących istniejących lub mogących wystąpić problemów. Działalność ta polega w szczególności na opracowywaniu, publikowaniu i wdrażaniu norm.

Po czwarte, analizie zostały poddane akty normatywne, których podstawową materią regulacji jest normalizacja lub normy techniczne. Poza zasadniczą analizą pozostają natomiast akty normatywne, które odsyłają do norm technicznych. Poza kilkoma omówionymi i wybranymi przepisami prawa obejmującymi odesłania do norm technicznych (prawo budowlane, prawo pracy, przepisy przeciwpożarowe, prawo ochrony środowiska, prawo oceny zgodności), rozmiary artykułu nie pozwalają na przedstawienie wyników tak obszernych badań.

Po piąte, wskazane akty zostały przeanalizowane w aspekcie dobrowolności stosowania norm technicznych jako zasady systemu normalizacji. Z tego powodu zbadania wymagały historyczne akty normatywne regulujące normy techniczne o charakterze obligatoryjnym, które obowiązywały w PRL, a które stanowiły odstępstwo od naczelnej zasady normalizacji. Przedmiotem artykułu nie stanowi również szczegółowa analiza pojęcia normy technicznej, pojęcia normalizacji, statusu prawnego organów normalizacyjnych ani ewolucji historycznej tych zagadnień³. Celem opracowania jest ukazanie w świetle historycznym oraz współczesnym, jak w polskim prawie publicznym kształtowała się zasada dobrowolnego stosowania norm technicznych. Analiza dogmatyczna historycznych aktów normatywnych pozwoli zrozumieć, jak zasada dobrowolności (albo jej brak w postaci socjalistycznego systemu obligatoryjnego) kształtowała się pod wpływem uwarunkowań społecznych, politycznych i gospodarczych. Istnieje bowiem wyraźny związek pomiędzy modelem prawnym norm technicznych a charakterem ustroju gospodarczego istniejącego w danym czasie. W gospodarce wolnorynkowej panuje model dobrowolny, w gospodarce centralnie planowanej istniał model obligatoryjny. Ponadto należy wskazać, że niniejszy tekst traktuje o zasadzie dobrowolności stosowania norm z punktu widzenia prawa publicznego. Oczywiście sprawą jest, że normy techniczne mogą stać się obowiązujące na mocy związania się nimi przez strony umowy cywilnoprawnej, o tym jednak artykuł ten nie traktuje.

Po szóste, należy podkreślić, że niniejsze opracowanie wpisuje się w toczący się dyskurs o charakter prawny norm technicznych, w szczególności o obowiązek prawny stosowania norm technicznych. W doktrynie prawa, w środowisku inżynierów, w świecie nauki oraz wśród praktyków zajmowane są przeciwstawne do siebie stanowiska. Zdaniem

³ Zagadnienia te będą poruszane w artykule w kontekście ich związku z dobrowolnością lub obligatoryjnością normy technicznej albo będą rozpatrywane ogólnie w celu zarysowania charakteru zmiany danej regulacji prawnej.

B. Fischera „różnice mają charakter zasadniczy, począwszy od stanowisk, że norma techniczna spełnia wymagania normy prawnej i może nią być, aż po twierdzenia, że ze względu na jej istotę, czyli treści techniczne w normach społecznych, jest jedynie zasadą, dyrektywą czy wskazówką techniczną”⁴. Natura norm technicznych nie jest zatem do końca rozstrzygnięta⁵. Z tego powodu analizę tego zagadnienia należy rozpocząć od uwarunkowań historycznych, które pozwolą zrozumieć współczesny prawny model norm technicznych. Nawiązując do słów Cycerona: *historia magistra vitae est*, niech ta nauczycielka będzie pierwszym krokiem w stronę jednoznacznego wyjaśnienia natury prawnej tych norm.

Po siódme, zauważalny jest ciągły niedostatek opracowań oraz publikacji w podejmowanym obszarze badawczym⁶ – a przynajmniej w zakresie tematyki niniejszego artykułu. Z tego powodu przy doborze źródeł skupiono się przede wszystkim na historycznych oraz aktualnych aktach normatywnych dotyczących normalizacji. W znikomym natomiast zakresie, przede wszystkim dotyczącym aktów normatywnych wydanych w okresie III RP, pomocnicze źródła stanowią: uzasadnienia do rządowych projektów ustaw, orzecznictwo oraz literatura przedmiotu.

1. Geneza – ogólne ujęcie historyczne normalizacji

Archetypów działalności normalizacyjnej można szukać pośród licznych, historycznych przykładów ujednoczenia miar towarów. W starożytnej Grecji ujednoczono miary oliwy lub wina w amforach. W średnio-wiecznej Polsce za czasów Kazimierza Wielkiego (XIV wiek) przyjęto jednolitą jednostkę miar soli w żupach solnych (kopalniach soli). Za panowania Zygmunta III Wazy (koniec XVI wieku) podjęto próbę ujednoczenia wymiaru cegieł w krakowskich oraz podkrakowskich cegielniach. Jednakże początki kształtowania nowoczesnej normalizacji, wykraczającej znacznie poza próbę standaryzacji wymiarów (zaczynającej obejmować coraz szersze obszary, w tym wymagania techniczne oraz

⁴ B. Fischer, *Prawne aspekty norm technicznych. Normalizacja jako wsparcie legislacji administracyjnej*, Warszawa 2017, s. 84.

⁵ M. Krawczyk, „Niezorganizowane” prawo administracyjne na tle norm wiedzy i norm technicznych, w: *Niezorganizowane źródła prawa administracyjnego*, pod red. J. Supernata, Warszawa 2022, s. 107.

⁶ B. Fischer, op. cit., s. 24.

aspekty bezpieczeństwa wyrobów, usług i procesów) sięgają dopiero drugiej połowy XIX wieku i przypadają na okres drugiej rewolucji przemysłowej⁷. Przy czym pierwsze jednostki normalizacyjne konstrytuują się dopiero w XX wieku. Za pierwszą jednostkę normalizacyjną uznaje się powstały w 1901 r. Brytyjski Instytut Normalizacyjny (*British Standards Institution* – BSI). W 1917 r. powstaje Niemiecki Instytut Normalizacyjny (*Deutsches Institut für Normung* – DIN), a w 1918 r. konstruuje się Amerykański Narodowy Instytut Normalizacyjny (*American National Standards Institute* – ANSI). W Polsce w 1923 r. powstaje Polski Komitet Krajowy Elektrotechniki (utworzony w ramach Stowarzyszenia Elektryków Polskich – SEP)⁸, a w 1924 r. ustanowiony zostaje Polski Komitet Normalizacyjny. Z kolei w 1927 r. we Francji utworzone zostaje Francuskie Stowarzyszenie Normalizacyjne (*Association Française de Normalisation* – AFNOR)⁹. Z kolei daty powstania istotnych z punktu widzenia polskiej normalizacji międzynarodowych lub regionalnych organizacji normalizacyjnych kształtują się następująco: za pierwszą międzynarodową organizację normalizacyjną uznaje się Międzynarodową Komisję Elektrotechniczną (*International Electrotechnical Commission* – IEC) powstałą w 1904 r.¹⁰, w 1947 r. powstaje Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (*International Organization for Standardization* – ISO), w 1973 r. utworzony zostaje Europejski Komitet Normalizacyjny Elektrotechniki (*Comité Européen de Normalisation Electrotechnique* – CENELEC), a w 1974 r. ustanowiony zostaje Europejski Komitet Normalizacyjny (*Comité européen de normalisation* – CEN).

A zatem normalizacja w ścisłym znaczeniu tego słowa pojawiła się w polskim porządku prawnym dopiero w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

⁷ Ibidem, s. 52.

⁸ Polski Krajowy Komitet Elektrotechniki został członkiem Międzynarodowej Komisji Elektrotechnicznej (*International Electrotechnical Commission* – IEC) już w 1923 r. Natomiast w 1950 r. na wniosek Zarządu Głównego SEP Polski Komitet Krajowy Elektrotechniki zostaje włączony do Polskiego Komitetu Normalizacyjnego.

⁹ W powyższym zestawieniu przedstawiono daty powstania poszczególnych krajowych jednostek normalizacyjnych, używając ich obecnego nazewnictwa.

¹⁰ Chociaż to Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny (*International Telecommunication Union* – ITU), powstały 17 V 1865 r., może być uznawany za pierwszą międzynarodową organizację normalizacyjną w szerokim znaczeniu tego słowa, ponieważ ITU powstał m.in. w celu standaryzowania rynku telekomunikacyjnego.

2. II Rzeczpospolita Polska

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. Polska stała się przed ogromnym wyzwaniem ujednoczenia systemów prawnych, technicznych oraz metrologicznych pochodzących od trzech różnych zaborców: pruskiego, rosyjskiego oraz austriackiego. W państwie polskim panował techniczny chaos. Różne waluty, odmienne miary (np. wymiary linii kolejowych) oraz rozwiązania techniczne wymusiły potrzebę unifikacji. Stąd powołanie krajowej jednostki normalizacyjnej stało się priorytetem¹¹. Istotnym aspektem odradzającej się Rzeczpospolitej było również to, że II RP ukształtowała się jako państwo o kapitalistycznym ustroju społecznym¹².

2.1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1923 r. w przedmiocie utworzenia Komitetu Technicznego

W lipcu 1923 r. Rada Ministrów wydała rozporządzenie powołujące Komitet Techniczny przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu dla normalizacji wytworów przemysłowych oraz ich dostawy¹³. Następnie na podstawie uchwały podjętej na posiedzeniu Komitetu Technicznego zmieniono nazwę organu na Polski Komitet Normalizacyjny (PKN)^{14,15}, co zostaje ukonstytuowane Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 lutego 1926 r. w sprawie zmian w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1923 r. w przedmiocie utworzenia Komitetu Technicznego przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu dla normalizacji wytworów przemysłowych oraz ich dostawy¹⁶. W międzyczasie rozporządzenie z dnia

¹¹ *Polskie Normy mają sto lat*, „Dozór Techniczny” 2024, nr 3, s. 26.

¹² J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, *Historia ustroju i prawa polskiego*, Warszawa 2009, s. 498.

¹³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 VII 1923 r. w przedmiocie utworzenia Komitetu Technicznego przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu dla normalizacji wytworów przemysłowych oraz ich dostawy (M.P. 1923 Nr 157, poz. 193).

¹⁴ Por. *PKN w pigułce*, Polski Komitet Normalizacyjny, b.d., <https://www.pkn.pl/okpn/organizacja/historia-pkn/pkn-w-pigulce> (dostęp 11 II 2026).

¹⁵ A. Rogalski, *Normalizacja wyrobów przemysłowych w Polsce i za granicą*, „Przegląd Techniczny” 1925, nr 2/4, s. 214, zob. <https://bcpw.bg.pw.edu.pl/dlibra/publication/2640/edition/2638> (dostęp: 11 II 2026).

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 II 1926 r. w sprawie zmian w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 VII 1923 r. w przedmiocie utworzenia Komitetu Technicznego przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu dla normalizacji wytworów przemysłowych oraz ich dostawy (M.P. 1926 Nr 40, poz. 109).

2 lipca 1923 r. zostaje jeszcze nieznacznie zmienione rozporządzeniem z dnia 15 października 1924 r. zmieniającym m.in. liczbę przedstawicieli instytucji naukowych wchodzących w skład Komitetu¹⁷.

Rozporządzenie w przedmiocie utworzenia Komitetu Technicznego regulowało tylko zasadnicze zagadnienia związane z jego funkcjonowaniem, w tym zadania, skład oraz finansowanie Komitetu. W § 2 Rozporządzenie wyróżniało kilka zadań Komitetu. Poza wskazaniem, że miał się zajmować rozpatrywaniem wniosków w sprawach ustalenia warunków technicznych przedmiotów lub materiałów używanych do wyrobu przedmiotów zamawianych przez instytucje rządowe, jego przepisy w żaden sposób nie regulowały statusu norm technicznych lub Polskich Norm. Chociaż trzeba zauważyć, że PKN opracowywał Polskie Normy: pierwsza Polska Norma została opublikowana w 1925 r., a w okresie międzywojennym PKN opracował w sumie 1698 Polskich Norm¹⁸. Ówczesny prawodawca przyjął zatem neutralną postawę w stosunku do charakteru prawnego norm technicznych, co skłania do przyjęcia koncepcji o dobrowolnym charakterze Polskich Norm w okresie międzywojennym. Potwierdza to Polski Komitet Normalizacyjny, który w swoich ogólnodostępnych materiałach informacyjnych podaje, że w okresie pomiędzy 1925 r. a 1939 r. Polskie Normy były dokumentami do dobrowolnego stosowania¹⁹, a na podstawie uchwały podjętej w 1924 r. przez Komitet Techniczny Polska Norma została uznana za oficjalny dokument do dobrowolnego stosowania²⁰. Dobrowolny charakter norm technicznych odpowiadał również panującemu w tym okresie kapitalistycznemu ustrojowi społecznemu.

Należy wskazać, że normy techniczne w II RP miały charakter dobrowolny, ponieważ prawo w żaden sposób nie odnosiło się do ich statusu prawnego. Historycznie zatem dobrowolność norm wynikała z braku przepisów ustalających ich charakter prawny (jako dobrowolne lub obligatoryjne) lub z braku przepisów do nich odsyłających (mogących powodować ich obligatoryjny charakter). Normy techniczne były

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 X 1924 r. w sprawie zmian w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 VII 1923 r. o utworzeniu Komitetu Technicznego przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu dla normalizacji wytworów przemysłowych oraz ich dostawy (M.P. 1924 Nr 246, poz. 777).

¹⁸ Zob. *100 lat historii*, Polski Komitet Normalizacyjny, b.d., https://www.pkn.pl/jubileusz_100/100_lat_historii/ (dostęp: 11 II 2026).

¹⁹ „Wiadomości PKN. Normalizacja” 2014, nr 1, s. 3, zob. https://www.pkn.pl/sites/default/files/sites/default/files/imce/files/w01_2014.pdf (dostęp: 11 II 2026).

²⁰ Zob. *PKN w pigułce*, op. cit.

dobrowolne, ponieważ system normalizacji od początku swego istnienia stanowił system odrębny oraz samoistny w stosunku do systemu prawa. Normy techniczne były zatem indyferentne prawnie.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1923 r. obowiązywało formalnie do czasów II wojny światowej²¹. Kolejny historyczny akt normatywny regulujący zagadnienia normalizacji pojawia się w polskim systemie prawa dopiero w okresie socjalistycznym.

3. Polska Rzeczpospolita Ludowa

Po II wojnie światowej Polska znalazła się w bloku państw zdominowanych militarnie przez Związek Radziecki oraz podporządkowanych mu politycznie. Władze polityczne oraz popierające je ugrupowania polityczne w Polsce godziły się na wykonywanie funkcji państwowych pod kontrolą ZSRR, przy zachowaniu pozorów suwerenności państwowej²². W Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej panował zatem radziecki system ekonomiczny w postaci gospodarki centralnie planowanej, tzw. nakazowo-rozdzielczej. Na takim właśnie tle kształtowały się oraz ewoluowały akty normatywne regulujące normalizację i normy techniczne w PRL.

3.1. Ustawa z dnia 3 lipca 1947 r. o normach i standardach budowlanych

Pierwszy akt normatywny traktujący o normalizacji w tym okresie to Ustawa z dnia 3 lipca 1947 r. o normach i standardach budowlanych²³. Wśród norm i standardów budowlanych ówczesny prawodawca wyróżniał normy i standardy obowiązkowe oraz normy nieobowiązkowe, tzw. normy zalecone.

Ustanowienie normy lub standardu obowiązkowego powodowało, że do ich stosowania zobowiązani byli²⁴:

²¹ Chociaż w tym okresie okupant zamierzał zlikwidować PKN, do realizacji tego zamiaru nigdy jednak nie doszło. Opracowywanie nowych norm i praca komisji normalizacyjnych odbywały się w konspiracji.

²² J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, op. cit., s. 676.

²³ Ustawa z dnia 3 VII 1947 r. o normach i standardach budowlanych (Dz.U. 1947 Nr 52, poz. 269, dalej „u.n.s.b. 1947”).

²⁴ Art. 5 ust. 1 u.n.s.b. 1947.

1. w zakresie wytwórczości – wszystkie zakłady wytwarzające wyroby, których norma dotyczy;
2. w zakresie budownictwa – budujący oraz kierownicy budowy i wykonawcy robót budowlanych.

Przy czym stosowanie obowiązujących norm i standardów podlegało nadzorowi władz budowlanych²⁵. Kto natomiast budował, kierował budową, wykonywał roboty budowlane lub wytwarzał wyroby bez zastosowania obowiązujących w tym zakresie norm lub standardów budowlanych, ulegał w trybie administracyjnym karze aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 300 000 zł albo obu tym karom łącznie²⁶.

Normy i standardy ustanawiał co do zasady Minister Odbudowy²⁷, a ich ogłoszenie następowało w Monitorze Polskim w sposób określający rodzaj i zakres zastosowania normy lub standardu oraz termin, od którego norma lub standard obowiązywały²⁸. W latach 1948–1949 wydano w sumie 6 zarządzeń ustanawiających obowiązkowe normy budowlane. Na przykład 10 lutego 1948 r. Minister Odbudowy w drodze zarządzenia ustanowił listę 11 Polskich Norm budowlanych (PN/B) obowiązujących w zakresie budownictwa nowych budynków mieszkalnych, które należało stosować w terminie 7 dni po dniu ogłoszenia zarządzenia²⁹.

Prócz norm obowiązujących mogły być wydawane normy zalecane, których stosowanie mogło być wskazane dla ułatwienia celowej zabudowy kraju³⁰. Normy te mogły zawierać wzorowe projekty budynków, w szczególności dla osiedli wiejskich i pracowniczych³¹. Normy zalecane również były ogłaszane w Monitorze Polskim, ale bez obowiązku ich stosowania. W okresie obowiązywania ustawy wydano w sumie 3 zarządzenia ustanawiające zalecane normy budowlane. Na przykład 14 kwietnia 1949 r. Minister Odbudowy ustanowił listę 4 Polskich Norm budowlanych (PN/B) jako zaleconych norm budowlanych³².

²⁵ Art. 6 u.n.s.b. 1947.

²⁶ Art. 8 ust. 1 u.n.s.b. 1947.

²⁷ Art. 3 u.n.s.b. 1947.

²⁸ Art. 4 u.n.s.b. 1947.

²⁹ Zarządzenie Ministra Odbudowy z dnia 10 II 1948 r. o ustanowieniu norm budowlanych (M.P. 1948 Nr 22, poz. 93).

³⁰ Art. 7 ust. 1 u.n.s.b. 1947.

³¹ Art. 7 ust. 2 u.n.s.b. 1947.

³² Zarządzenie Ministra Odbudowy z dnia 14 IV 1949 r. w sprawie ustanowienia zaleconych norm budowlanych (M.P. 1949 Nr 24, poz. 394).

W początkowym okresie socjalizmu w Polsce w zakresie prawa budowlanego istniał zatem system mieszany norm technicznych – przeważały obligatoryjne normy techniczne, których nieprzestrzeganie groziło sankcją karną, oraz funkcjonowały zalecane normy techniczne jako normy dobrowolne, wskazane do stosowania, które nie były objęte sankcją. Należy przy tym pamiętać, że w okresie pomiędzy 1945 a 1949 r. (do czasu uchwalenia pierwszego aktu normatywnego w PRL traktującego zasadniczo o normalizacji) w przypadku niebudowlanych norm technicznych panował system zasadniczo dobrowolny, ponieważ nie istniał żaden akt normatywny określający ich status prawny³³.

3.2. Ustawa z dnia 20 grudnia 1949 r. o utworzeniu Polskiego Komitetu Normalizacyjnego oraz polskich normach i standardach

W dniu 20 grudnia 1949 r. uchwalono ustawę o utworzeniu Polskiego Komitetu Normalizacyjnego oraz polskich normach i standardach³⁴. Choć art. 1 ustawy stanowił, że „tworzy się Polski Komitet Normalizacyjny”, to w rzeczywistości PKN istniał nieprzerwanie od 1924 r., a w 1947 r. był jednym z członków założycieli Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO). Oznacza to, że regulacja ustawy jedynie formalnie legalizowała istnienie PKN.

Ustawa o PKN 1949 regulowała przede wszystkim kwestie organizacyjne Komitetu, w tym m.in. jego zadania³⁵, osobowość prawną³⁶, siedzibę³⁷, władzę³⁸, finansowanie³⁹ czy stosunek służbowy pracowników⁴⁰. Zgodnie z ustawą PKN oznaczał na prawach wyłączności normy i standardy znakiem „PN” (Polska Norma)⁴¹.

³³ Jako normy techniczne dobrowolne mogły istnieć w tym okresie Polskie Normy, które ocalały z czasów okupacji, a także normy techniczne funkcjonujące w Związku Radzieckim.

³⁴ Ustawa z dnia 20 XII 1949 r. o utworzeniu Polskiego Komitetu Normalizacyjnego oraz o polskich normach i standardach (Dz.U. 1949 Nr 63, poz. 493), dalej „ustawa o PKN 1949”.

³⁵ Art. 2 ustawy o PKN 1949.

³⁶ Art. 3 oraz art. 7 ustawy o PKN 1949.

³⁷ Art. 4 ustawy o PKN 1949.

³⁸ Art. 9 ustawy o PKN 1949.

³⁹ Art. 8 ustawy o PKN 1949.

⁴⁰ Art. 11 ustawy o PKN 1949.

⁴¹ Art. 13 ustawy o PKN 1949.

Ustawa o PKN 1949 zawierała istotny art. 14 stanowiący o tym, że Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego po porozumieniu się z zainteresowanymi ministrami mógł uznać w drodze rozporządzenia określone normy i standardy ustalone przez PKN za obowiązujące na całym obszarze państwa lub pewnej jego części lub dla pewnych gałęzi życia gospodarczego. W latach 1951–1952 wydano w sumie 11 takich rozporządzeń. Na przykład 26 lutego 1951 r. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego wydał rozporządzenie w sprawie uznania norm ustalonych przez Polski Komitet Normalizacyjny za obowiązujące⁴². Rozporządzenie uznawało za obowiązujące na obszarze całego państwa 100 norm ustalonych przez PKN. Lista norm zawierała numer oraz symbol normy PN, miesiąc i rok wydania, nazwę normy, numer rejestru oraz datę i wpis do rejestru.

Ponadto w sprawach nieunormowanych ustawa o PKN odsyłała do pozostającej w mocy Ustawy z dnia 3 lipca 1947 r. o normach i standardach budowlanych⁴³. Ustawa przewidywała również odpowiedzialność karną za nieprzestrzeganie obowiązkowych PN oraz bezprawne używanie znaku PN, stanowiąc, że kto nie przestrzegał norm i standardów, uznanych za obowiązujące, albo nieprawnie używał znaku PN, podlegał karze aresztu do 2 lat lub grzywny albo obu tym karom łącznie⁴⁴. Natomiast jeżeli sprawca działał nieumyślnie, podlegał karze aresztu do 6 miesięcy lub grzywny⁴⁵.

Na podstawie ustawy o PKN 1949 oraz rozporządzeń wykonawczych Polskie Normy ustalane przez PKN stawały się obligatoryjnymi normami technicznymi obowiązującymi co do zasady na obszarze całego państwa. W stosunku do regulacji u.n.s.b. 1947 widać powolną ewolucję charakteru norm technicznych w stronę systemu bardziej obligatoryjnego, z zachowaniem dobrowolności Polskich Norm, które nie zostały uznane za obowiązujące.

⁴² Rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 26 II 1951 r. w sprawie uznania norm ustalonych przez Polski Komitet Normalizacyjny za obowiązujące (Dz.U. 1951 Nr 13, poz. 105).

⁴³ Art. 16 ust. 1 ustawy o PKN 1949. Natomiast zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy o PKN 1949 dotychczas wydane na podstawie zarządzenia w sprawie ustalenia norm obowiązujących i zaleconych pozostawały w mocy.

⁴⁴ Art. 15 ust. 1 ustawy o PKN 1949.

⁴⁵ Art. 15 ust. 2 ustawy o PKN 1949.

3.3. Dekret z dnia 4 marca 1953 r. o normach i o Polskim Komitecie Normalizacyjnym

W dniu 4 marca 1953 r. zostaje wydany dekret o normach i o Polskim Komitecie Normalizacyjnym⁴⁶. Stanowił on w przepisach końcowych, że tracą moc wszelkie przepisy w przedmiotach normowanych dekretem, a w szczególności: u.n.s.b. 1947 oraz ustawa o PKN 1949⁴⁷.

Dekret o PKN 1953 określał m.in. cele działalności normalizacyjnej⁴⁸, definiował pojęcie normy technicznej⁴⁹, ustalał zasady prowadzenia prac normalizacyjnych (w tym planów tych prac)⁵⁰, ustanawiał Polski Komitet Normalizacyjny jako centralny organ administracji państwowej w zakresie normalizacji⁵¹, szczegółowo określał zakres działania Komitetu⁵², ustanawiał Radę Normalizacyjną, w tym jej skład oraz zadania⁵³, a także wyodrębniał kilka rodzajów norm technicznych⁵⁴ oraz wprowadzał po raz pierwszy do polskiego porządku prawnego instytucję odstępstwa od normy technicznej⁵⁵.

Art. 3 dekretu o PKN 1953 wyodrębniał trzy rodzaje norm technicznych:

1. zakładowe – stosowane w jednym lub więcej uspołecznionych zakładach pracy, opracowywane przez uspołecznione zakłady pracy, ustanawiane przez właściwych ministrów (lub organy delegowane przez ministrów) w drodze zarządzenia⁵⁶;
2. resortowe – stosowane w ramach jednego lub więcej resortów, opracowywane przez jednostki organizacyjne zainteresowanych resortów, ustanawiane przez właściwych ministrów (lub organy delegowane przez ministrów) w drodze zarządzenia⁵⁷;

⁴⁶ Dekret z dnia 4 III 1953 r. o normach i o Polskim Komitecie Normalizacyjnym (Dz.U. 1953 Nr 15, poz. 61), dalej „dekret o PKN 1953”.

⁴⁷ Art. 33 ust. 1 dekretu o PKN 1953. Niemniej jednak zgodnie z art. 32 dekretu o PKN 1953 dotychczasowe normy uznane przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego za obowiązujące, stawały się obowiązującymi normami państwowymi w rozumieniu Dekretu.

⁴⁸ Art. 1 dekretu o PKN 1953.

⁴⁹ Art. 2 dekretu o PKN 1953.

⁵⁰ Art. 6–16 dekretu o PKN 1953 (Rozdział 2. Prace normalizacyjne).

⁵¹ Art. 18 ust. 1 dekretu o PKN 1953.

⁵² Art. 19 ust. 1 dekretu o PKN 1953.

⁵³ Art. 21 dekretu o PKN 1953.

⁵⁴ Art. 3 dekretu o PKN 1953.

⁵⁵ Art. 12 ust. 3–4, art. 13 ust. 3 oraz art. 14 dekretu o PKN 1953.

⁵⁶ Patrz art. 8 oraz art. 12 ust. 1–2 dekretu o PKN 1953.

⁵⁷ Ibidem.

3. państwowe – stosowane na całym obszarze państwa lub dla określonej gałęzi gospodarki narodowej, opracowywane przez PKN, oznaczane znakiem „PN” (Polska Norma), ustanawiane w drodze rozporządzenia przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego jako:
 - a. normy obowiązujące, albo
 - b. normy zalecane⁵⁸.

Normy zakładowe i resortowe powstawały zatem poza PKN, chociaż zgodnie z dekretem o PKN 1953 projekty norm resortowych powinny być zgłaszane do Komitetu w celu sprawdzenia⁵⁹. Status prawny norm zakładowych, resortowych oraz państwowych był jednak różny, wyróżniający w sposób szczególny państwowe normy techniczne.

Normy państwowe ustalane były przez PKN w porozumieniu z zainteresowanymi ministerstwami⁶⁰, a dopiero następnie zatwierdzane przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w drodze rozporządzenia jako normy obowiązujące lub zalecane. Rozporządzenie takie wymieniało numer, tytuł i datę ustalenia normy oraz określało zakres jej mocy obowiązującej⁶¹.

W latach 1953–1956 wydano w sumie 158 rozporządzeń zatwierdzających normy państwowe jako obowiązujące lub zalecane (były to przede wszystkim zatwierdzenia norm obowiązujących, natomiast wyjątkiem od reguły były zatwierdzenia norm zalecanych). Na przykład 9 kwietnia 1954 r. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego wydał rozporządzenie w sprawie zatwierdzenia norm ustalonych przez Polski Komitet Normalizacyjny, dotyczących stali konstrukcyjnych⁶². Rozporządzenie zatwierdzało jako normy państwowe (PN) obowiązujące na całym obszarze państwa 4 normy ustalone przez Polski Komitet Normalizacyjny. Lista norm zawierała numer (symbol) normy PN, tytuł normy oraz datę ustalenia normy. Rozporządzenie wchodziło w życie z dniem ogłoszenia.

Przepisy karne ustanawiały odpowiedzialność karną za nieprzestrzeganie jedynie państwowych norm technicznych ustanowionych jako

⁵⁸ Patrz art. 9, art. 10 oraz art. 13 ust. 2 dekretu (zd. 1) o PKN 1953.

⁵⁹ Patrz art. 12 ust. 1 (zd. 2) dekretu o PKN 1953.

⁶⁰ Patrz art. 13 ust. 1 dekretu o PKN 1953.

⁶¹ Patrz art. 13 ust. 2 (zd. 2) dekretu o PKN 1953.

⁶² Rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 9 II 1954 r. w sprawie zatwierdzenia norm ustalonych przez Polski Komitet Normalizacyjny, dotyczących stali konstrukcyjnych (Dz.U. 1954 Nr 9, poz. 27).

obowiązujące. A mianowicie: zgodnie z art. 27 ust. 1 dekretu o PKN 1953 kto, będąc kierownikiem zakładu pracy albo osobą odpowiedzialną za produkcję lub za kontrolę techniczną produkcji, nie stosował w procesie produkcji obowiązujących norm państwowych, dopuszczał do wykonania prac niezgodnych z tymi normami lub wypuszczał na rynek produkcję nieodpowiadającą tym normom albo też nie zachowywał szczególnych warunków ustanowionych w związku z zezwoleniem udzielonym na odstąpienie od obowiązującej normy państwowej, podlegał karze więzienia do lat 2 lub karze aresztu do lat 2. Natomiast art. 27 ust. 2 dekretu o PKN 1953 przewidywał ostrzejszą sankcję za nieprzestrzeganie państwowych norm technicznych w obrocie z zagranicą, stanowiąc, że osoba określona w ust. 1, która powodowała wprowadzenie do obrotu z zagranicą produkcji niezgodnej z obowiązującymi normami państwowymi albo też ze szczególnymi warunkami ustanowionymi w związku z zezwoleniem udzielonym na odstąpienie od obowiązującej normy państwowej, podlegała karze więzienia do lat 3. W świetle art. 27 ust. 3 dekretu o PKN 1953, jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 lub 2 działał nieумыślnie, podlegał karze aresztu do 6 miesięcy lub karze grzywny do 5000 zł.

Sankcją karną nie było zatem objęte nieprzestrzeganie norm zakładowych lub resortowych ani nieprzestrzeganie zezwolenia na odstąpienie od normy zakładowej lub resortowej. Sankcją karną nie były objęte również normy państwowe zalecane.

Novum dekretu o PKN 1953 było wprowadzanie instytucji odstępstwa od normy technicznej. Regulacja stanowiła, że w przypadkach uzasadnionych szczególnymi względami właściwy minister mógł zezwolić na odstąpienie od normy zakładowej lub resortowej⁶³. Natomiast w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem gospodarczym Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego mógł zezwolić w drodze pisemnej decyzji na odstąpienie od obowiązującej normy państwowej⁶⁴. Przy czym organ zezwalający na odstąpienie od normy obowiązującej powinien był równocześnie określić, jakie warunki miały być zachowane w związku z udzielonym zezwoleniem⁶⁵.

Ponadto na podstawie dekretu o PKN 1953 21 kwietnia 1956 r. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego wydał rozporządzenie w sprawie określenia zakresu obowiązywania norm

⁶³ Art. 12 ust. 3 dekretu o PKN 1953.

⁶⁴ Art. 13 ust. 3 dekretu o PKN 1953.

⁶⁵ Art. 14 dekretu o PKN 1953.

państwowych, które w sposób istotny doprecyzowywało charakter obligatoryjny państwowych norm technicznych⁶⁶. Obowiązek stosowania normy technicznej, a zakres jej stosowania, choć są ze sobą istotnie powiązane, stanowią jednak dwa odrębne zagadnienia. Z tego powodu ówczesny prawodawca wprowadził ogólną regulację dotyczącą zakresu stosowania normy technicznej⁶⁷. Na przykład od dnia wejścia w życie norm państwowych zatwierdzonych jako obowiązujące w zakresie produkcji nie wolno było produkować przedmiotów objętych normami nieodpowiadających ich postanowieniom⁶⁸, a w zakresie projektowania i konstrukcji nie wolno było projektować budynków, maszyn i urządzeń niezgodnie z normami⁶⁹.

Wracając do analizy dekretu o PKN 1953, oprócz ogłaszania w Dzienniku Ustaw rozporządzeń zatwierdzających obowiązujące normy państwowe, wykaz norm państwowych ogłaszał Polski Komitet Normalizacyjny w „Biuletynie PKN”⁷⁰. Natomiast rejestry norm zakładowych i resortowych prowadzili właściwi ministrowie⁷¹. Dodatkowo PKN prowadził rejestr norm państwowych oraz ewidencję norm resortowych⁷².

Ponadto 15 listopada 1956 r. zostaje uchwalona ustawa o utworzeniu przy Radzie Ministrów Komisji Planowania i o zniesieniu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, która w art. 10 ust. 2 wprowadzała zasadnicze zmiany do regulacji dekretu o PKN 1953⁷³. Od wejścia w życie ustawy w dniu 1 stycznia 1957 r. normę państwową zaczął ustanawiać Polski Komitet Normalizacyjny w porozumieniu z zainteresowanymi ministerstwami jako normę obowiązującą lub zalecaną

⁶⁶ Rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 21 IV 1956 r. w sprawie określenia zakresu obowiązywania norm państwowych (Dz.U. 1956 Nr 14, poz. 74).

⁶⁷ Należy przy tym zauważyć, że szczegółowy zakres obowiązywania normy technicznej wynikał każdorazowo (lub mógł wynikać) z danego rozporządzenia w sprawie zatwierdzenia państwowych norm obowiązujących.

⁶⁸ § 2 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 21 IV 1956 r. w sprawie określenia zakresu obowiązywania norm państwowych.

⁶⁹ § 2 ust. 1 pkt 3 Rozporządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 21 IV 1956 r. w sprawie określenia zakresu obowiązywania norm państwowych.

⁷⁰ Art. 15 ust. 1 dekretu o PKN 1953.

⁷¹ Art. 15 ust. 2 dekretu o PKN 1953.

⁷² Art. 25 ust. 1 dekretu o PKN 1953.

⁷³ Ustawa z dnia 15 XI 1956 r. o utworzeniu przy Radzie Ministrów Komisji Planowania i o zniesieniu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Dz.U. 1956 Nr 54, poz. 244).

i ogłaszał ją w Monitorze Polskim przez wymienienie jej numeru, tytułu, daty ustanowienia, daty, od której norma obowiązuje, i zakresu mocy obowiązującej (normy państwowe były już nie tylko opracowywane, ale również ustanawiane przez Komitet)⁷⁴. Ustawa wprowadzała również istotną zmianę w instytucji odstąpienia od obowiązującej normy państwowej, nakładając na właściwego ministra obowiązek uzgodnienia zezwolenia o odstąpieniu z Polskim Komitetem Normalizacyjnym⁷⁵. Zmiana ta wzmocniła zasadniczo status Komitetu jako centralnego organu administracji państwowej w zakresie normalizacji, czyniąc go *de facto* organem normalizacyjnym ustanawiającym obowiązujące normy państwowe. Od 1957 r. do 1961 r. Polski Komitet Normalizacyjny wydał w sumie 55 obwieszczeń w sprawie ogłaszania obowiązujących lub zalecanych norm państwowych, a także zmian w tym zakresie (w przypadku obwieszczeń Komitetu również przeważały normy obowiązujące w stosunku do norm zalecanych).

3.4. Ustawa z dnia 27 lipca 1961 r. o normalizacji

Ostatni akt normatywny uchwalony w okresie PRL dotyczący normalizacji to Ustawa z dnia 27 lipca 1961 r. o normalizacji⁷⁶, która uchylała dekret o PKN 1953⁷⁷. Niemniej jednak ustawa ta stanowiła, że dotychczasowe normy państwowe obowiązujące stawały się Polskimi Normami w rozumieniu nowej ustawy⁷⁸. Natomiast dotychczasowe normy państwowe zalecane i normy resortowe pozostawały w mocy do czasu ich unieważnienia przez organ, który je ustanowił, bądź do czasu ich ustanowienia jako Polskie Normy lub normy branżowe w rozumieniu nowej ustawy⁷⁹.

Chociaż ustawa zmieniała treść istotnych unormowań dotyczących normalizacji, powieliała jednak schemat regulacji zaczerpnięty z dekretu o PKN 1953, określając m.in. cele działalności normalizacyjnej⁸⁰,

⁷⁴ Patrz *ibidem*, art. 10 ust. 2 pkt 2 – nowe brzmienie art. 13 ust. 1 dekretu o PKN 1953.

⁷⁵ Patrz *ibidem*, art. 10 ust. 2 pkt 2 – nowe brzmienie art. 13 ust. 2 dekretu o PKN 1953.

⁷⁶ Ustawa z dnia 27 XI 1961 r. o normalizacji (Dz.U. 1961 Nr 53, poz. 298), dalej „u.n. 1961”.

⁷⁷ Art. 23 u.n. 1961.

⁷⁸ Art. 18 ust. 1 u.n. 1961.

⁷⁹ Art. 18 ust. 2 u.n. 1961.

⁸⁰ Art. 1 ust. 1 u.n. 1961.

definiując pojęcie normy technicznej⁸¹, ustalając zasady prowadzenia prac normalizacyjnych (w tym planów tych prac)⁸², wzmacniając status Polskiego Komitetu Normalizacyjnego jako centralnego organu administracji państwowej w zakresie normalizacji⁸³, szczegółowo określając zakres działania Komitetu⁸⁴, utrzymując istnienie Rady Normalizacyjnej⁸⁵, a także instytucji odstępstwa od normy technicznej⁸⁶. *Novum* ustawy stanowiło wyodrębnienie nowych rodzajów norm technicznych⁸⁷ oraz wprowadzenie oznaczenia znakiem zgodności wyrobów zgodnych z określonymi normami technicznymi⁸⁸.

Ze względu na zakres obowiązywania i znaczenie dla gospodarki narodowej art. 7 ust. 1 u.n. 1961 wprowadzał oraz rozróżniał następujące normy techniczne:

1. Polskie Normy – powszechnie obowiązujące, oznaczane znakiem „PN”, ustanawiane przez Polski Komitet Normalizacyjny⁸⁹;
2. normy branżowe – obowiązujące w zakresie określonej branży (dziedziny gospodarki) niezależnie od organizacyjnego podporządkowania zakładów pracy, oznaczane znakiem „BN”, ustanawiane przez właściwych ministrów (którzy mogli w porozumieniu z Komitetem przekazać to uprawnienie dyrektorowi właściwego branżowo zjednoczenia lub innej jednostki organizacyjnej)⁹⁰;
3. normy zakładowe – obowiązujące w jednym lub w kilku zakładach pracy, oznaczane znakiem „ZN”, ustanawiane przez dyrektora zjednoczenia lub jednostki równorzędnej (który mógł przekazać to uprawnienie kierownikowi zakładu pracy)⁹¹.

⁸¹ Art. 1 ust. 2 u.n. 1961.

⁸² Art. 6–14 u.n. 1961 (Rozdział 3. Prace normalizacyjne).

⁸³ Art. 3 u.n. 1961.

⁸⁴ Art. 4 u.n. 1961.

⁸⁵ Art. 5 u.n. 1961.

⁸⁶ Art. 10 u.n. 1961.

⁸⁷ Art. 7 u.n. 1961.

⁸⁸ Art. 12 u.n. 1961.

⁸⁹ Art. 7 ust. 2 oraz art. 9 ust. 1 u.n. 1961. Ponadto zgodnie z art. 7 ust. 4 i z art. 12 u.n. 1961 Komitet w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami określał tematy, które ze względu na ich znaczenie dla gospodarki lub zabezpieczenie potrzeb odbiorców powinny być objęte Polskimi Normami.

⁹⁰ Art. 7 ust. 2 oraz art. 9 ust. 2 u.n. 1961. Ponadto zgodnie z art. 7 ust. 3 i z art. 12 u.n. 1961 zainteresowani ministrowie w porozumieniu z Komitetem określali branże (dziedziny gospodarki), w jakich ustanawiane miały być normy branżowe.

⁹¹ Art. 7 ust. 2 oraz art. 9 ust. 3 u.n. 1961.

Projekty Polskich Norm, norm branżowych i norm zakładowych opracowywały, zgodnie z planami prac normalizacyjnych, społecznie zakłady pracy i jednostki organizacyjne zainteresowanych resortów⁹². Natomiast właściwi ministrowie w porozumieniu z Komitetem powierzali prowadzenie prac normalizacyjnych odpowiednim instytucjom jako ośrodkom normalizacyjnym w danej branży⁹³.

Polskie Normy i normy branżowe ogłaszał Komitet w Monitorze Polskim przez wymienienie numeru, tytułu, daty ustanowienia i daty, od której norma obowiązuje, oraz zakresu mocy obowiązującej⁹⁴.

Ustawa ustanawiała zatem jako obowiązujące wszystkie rodzaje norm technicznych: Polskie Normy, normy branżowe oraz normy zakładowe, natomiast normy zalecane przeszły do historii⁹⁵. Jednakże norma zakładowa nie miała takiego samego statusu prawnego jak Polska Norma lub norma branżowa, ponieważ instytucja odstąpienia od normy technicznej, penalizacja określonych zachowań, a także oznaczenie znakiem zgodności z normą obejmowały jedynie Polskie Normy lub normy branżowe. Polskie Normy i normy branżowe miały zatem charakter norm państwowych, natomiast ustawa, stanowiąc o powszechności obowiązywania Polskich Norm, nakładała tym samym obowiązek ich stosowania oraz przestrzegania przez wszystkie podmioty gospodarcze.

Ustawa o normalizacji z 1961 r. nie zawierała przepisów odnośnie do kontroli stosowania norm, a upoważniała jedynie do ich wydania Prezesa Rady Ministrów⁹⁶. Zgodnie z tymi przepisami obowiązek prowadzenia kontroli był nałożony na Polski Komitet Normalizacyjny, zainteresowanych ministrów oraz jednostki powołane do kontroli gospodarki w zakresie należącym do ich statutowych zadań⁹⁷.

Zgodnie z art. 10 u.n. 1961 w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem gospodarczym mogło być udzielone zezwolenie na odstąpienie od normy. Decyzja zezwalająca na odstąpienie od normy powinna była wówczas określać warunki, jakie miały być zachowane

⁹² Art. 8 ust. 1 u.n. 1961.

⁹³ Art. 8 ust. 2 u.n. 1961.

⁹⁴ Art. 9 ust. 4 u.n. 1961.

⁹⁵ Na mocy regulacji ustawy pozostawały w mocy, ustanowione na podstawie dekretu o PKN 1953, normy państwowe zalecane i normy resortowe, które nie zostały unieważnione przez organy, które je ustanowiły, bądź nie zostały zastąpione jako Polskie Normy lub normy branżowe w rozumieniu ustawy.

⁹⁶ Art. 14 u.n. 1961.

⁹⁷ Patrz przepisy Zarządzenia nr 16 Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 I 1963 r. w sprawie kontroli prac normalizacyjnych i stosowania norm (M.P. 1963 Nr 10, poz. 51).

w związku z udzielonym zezwoleniem oraz okres ważności zezwolenia. Przy czym zezwolenia na odstępianie od Polskiej Normy udzielał Polski Komitet Normalizacyjny na wniosek właściwego ministra uzgodniony z zainteresowanymi ministrami, a zezwolenia na odstępianie od normy branżowej udzielał, po uzgodnieniu z zainteresowanymi ministrami, organ, który ustanowił tę normę.

Ustawa z 1961 r. zawierała przepisy karne, które wyodrębniały czyny karalne o mniejszej szkodliwości społecznej poddane orzecznictwu karno-administracyjnemu (art. 15 oraz 17 u.n.1961) oraz czyny karalne o większej szkodliwości, za które była przewidziana wyższa sankcja karna (art. 16 u.n. 1961).

Zgodnie z art. 15 ust. 1 u.n. 1961, kto, będąc kierownikiem zakładu pracy bądź osobą odpowiedzialną za działalność produkcyjną lub usługową albo za kontrolę techniczną, nie stosował w procesie produkcji Polskich Norm i norm branżowych, dopuszczał do wykonania prac niezgodnych z tymi normami lub wprowadzał do obrotu artykuły nieodpowiadające tym normom albo też nie zachowywał szczególnych warunków ustanowionych w związku z zezwoleniem udzielonym na odstępianie od tych norm – podlegał karze aresztu do 3 miesięcy lub karze grzywny do 4500 złotych. Natomiast w myśl art. 17 ust. 1 un. 1961 kto wbrew obowiązującym przepisom nie oznaczał artykułów znakiem zgodności z normą lub używał tych znaków niezgodnie z przepisami – podlegał karze grzywny do 4500 złotych.

Art. 16 ust. 1 u.n. 1961 stanowił, że osoba określona w art. 15 ust. 1, która w wyniku niestosowania Polskiej Normy lub normy branżowej narażała życie lub zdrowie człowieka na niebezpieczeństwo albo powodowała powstanie poważnej szkody dla interesów gospodarczych Państwa – podlegała karze więzienia do lat 3. Natomiast zgodnie z art. 16 ust. 2, jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działał nieumyślnie – podlegał karze aresztu do 6 miesięcy lub karze grzywny do 10 000 złotych.

Należy również wskazać, że 28 marca 1972 r. została uchwalona ustawa o zniesieniu Centralnego Urzędu Jakości i Miar i Polskiego Komitetu Normalizacyjnego⁹⁸. Przepisy ustawy stanowiły, że sprawy należące dotychczas do Polskiego Komitetu Normalizacyjnego oraz kierownika tego organu (tj. Prezesa Komitetu) przechodzą odpowiednio do

⁹⁸ Ustawa z dnia 29 III 1972 r. o zniesieniu Centralnego Urzędu Jakości i Miar i Polskiego Komitetu Normalizacyjnego (Dz.U. 1972 Nr 11, poz. 83).

właściwości Polskiego Komitetu Normalizacji i Miar oraz Prezesa tego Komitetu oraz terenowych urzędów miar i kierowników tych urzędów. Ustawa uchylała również cały rozdział 2 u.n. 1961, traktujący o Polskim Komitecie Normalizacyjnym, w tym o jego kierownictwie, zadaniach, a także o Radzie Normalizacyjnej Komitetu⁹⁹. Derogacji poddany został również istotny art. 9 ust. 4 u.n. 1961 stanowiący o tym, że Polskie Normy i normy branżowe ogłaszał Komitet w Monitorze Polskim. Z tego powodu ostatnie obwieszczenie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego w sprawie ogłoszenia ustanowionych Polskich Norm pojawia się w Monitorze Polskim 15 marca 1972 r.¹⁰⁰ W okresie od 1962 r. do 1972 r. Polski Komitet Normalizacyjny wydał ok. 250 takich obwieszczeń, spośród których ok. 140 dotyczyło Polskich Norm, a ok. 115 norm branżowych. Ponadto, na podstawie Ustawy z dnia 8 lutego 1979 r. o jakości wyrobów, usług, robót i obiektów budowlanych Polski Komitet Normalizacji i Miar został zastąpiony Polskim Komitetem Normalizacji, Miar i Jakości (PKNMIJ)¹⁰¹.

Reasumując, w okresie od 1961 r. do 1993 r. w polskim systemie prawnym panował zatem całkowity system obligatoryjny norm technicznych, natomiast normalizacja stanowiła jeden z obszarów centralnie sterowanej gospodarki państwa. Model obligatoryjny norm technicznych odpowiadał zatem ówczesnej gospodarce nakazowo-rozdzielczej, w której państwo chciało decydować zasadniczo o wszystkich procesach gospodarczych, w tym nie tylko o tym, co i dla kogo ma być produkowane, ale również o tym, jak ma być to produkowane, co jest szczególnie istotne w kontekście norm technicznych. System taki nie mógł jednak przetrwać zbliżających się przemian ustrojowych, które rozpoczęły się w 1989 r.

⁹⁹ Uchylenie rozdziału 2 spowodowało również uznanie za uchylone Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 I 1962 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Polskiego Komitetu Normalizacyjnego (Dz.U. 1962 Nr 4, poz. 12).

¹⁰⁰ Obwieszczenie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego z dnia 15 III 1972 r. w sprawie ogłoszenia ustanowionych Polskich Norm (M.P. 1972 Nr 19, poz. 119).

¹⁰¹ Ustawa z dnia 8 II 1979 r. o jakości wyrobów, usług, robót i obiektów budowlanych (Dz.U. 1979 Nr 2, poz. 7).

4. III Rzeczpospolita Polska

Socjalistyczny system obligatoryjny norm technicznych oraz związany z nim model normalizacji nie przystawały do zasadniczych zmian zachodzących w systemie gospodarczym kraju (gospodarka wolnorynkowa, przywrócenie własności), a także do zmian w strukturze oraz w sposobie zarządzania gospodarką narodową. Z tego właśnie powodu rozpoczęto prace nad nową ustawą o normalizacji, która miała przekształcić ówczesny system normalizacji tak, by dostosować go do nowej sytuacji ekonomicznej kraju.

4.1. Ustawa z dnia 3 kwietnia 1993 r. o normalizacji

W dniu 1 stycznia 1994 r. weszła w życie Ustawa z dnia 3 kwietnia 1993 r. o normalizacji¹⁰², na mocy której traciła moc u.n. 1961¹⁰³. Dochodzi do zmiany modelu normalizacji z systemu obligatoryjnego do systemu dobrowolnego (z pewnymi wyjątkami).

Ustawa określała zasady prowadzenia i organizacji działalności normalizacyjnej oraz zasady opracowywania i stosowania norm¹⁰⁴. Przywrócono istnienie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego (PKN), który przestał być organem administracji państwowej, a stał się państwową jednostką organizacyjną, organem kolegialnym podległym Prezesowi Rady Ministrów, prowadzącym gospodarkę finansową jako jednostka budżetowa¹⁰⁵. Jedynymi normami technicznymi objętymi regulacją stały się Polskie Normy jako normy krajowe, ustanawiane przez PKN oraz oznaczane symbolem „PN”¹⁰⁶ – zasadniczo przestały istnieć znane z poprzedniego systemu normy zakładowe, natomiast dla norm branżowych ustawodawca przewidział formę przejściową¹⁰⁷. Ustawa szczegółowo

¹⁰² Ustawa z dnia 3 IV 1993 r. o normalizacji (Dz.U. 1993 Nr 55, poz. 251), dalej „u.n. 1993”.

¹⁰³ Art. 30 u.n. 1993.

¹⁰⁴ Art. 1 ust. 1 u.n. 1993.

¹⁰⁵ Art. 4 oraz art. 5 u.n. 1993.

¹⁰⁶ Patrz w szczególności art. 3 oraz art. 7 ust. 3 u.n. 1993.

¹⁰⁷ Przy czym zgodnie z art. 26 u.n. 1993 dotychczasowe Polskie Normy stawały się Polskimi Normami w rozumieniu ustawy. Dotychczasowe normy branżowe mogły być stosowane na zasadzie dobrowolności, chyba że obowiązek ich stosowania wynikał z powołania w aktach prawnych ogłoszonych przed dniem wejścia w życie ustawy. Ministrowie mogli do dnia 31 III 1994 r. wprowadzić, na podstawie art. 19 ust. 2 u.n. 1993,

regulowała status Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, w tym m.in. skład¹⁰⁸, zakres działania¹⁰⁹, organy¹¹⁰. Określała również, że zgodność wyrobu z wymaganiami Polskiej Normy mogła być poświadczona deklaracją zgodności wydaną na własną odpowiedzialność producenta lub odpowiednim znakiem zgodności¹¹¹, a naruszenie zasad w tym zakresie podlegało karze grzywny orzekanej w trybie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia¹¹².

Najistotniejsze dla gospodarki zmiany zostały zawarte w rozdziale 5 u.n. 1993 określającym zasady stosowania norm technicznych. Zgodnie z art. 19 ust. 1 u.n. 1993 stosowanie Polskich Norm było dobrowolne, z zastrzeżeniem dwóch zasadniczych wyjątków określonych w ust. 2 oraz ust. 3 przepisu. A mianowicie, zgodnie z art. 19 ust. 2 u.n. 1993 ministrowie w sprawach należących do zakresu ich działania i po uzyskaniu opinii lub na wniosek Komitetu mogli, w drodze rozporządzenia, wprowadzić obowiązek stosowania Polskiej Normy, gdy dotyczyła ona w szczególności: (1) ochrony życia, zdrowia, mienia, bezpieczeństwa pracy i użytkowania, (2) ochrony środowiska, (3) wyrobów zamawianych przez organy państwowe.

Chociaż wykaz ten pozwalał stwierdzić, w których dziedzinach należy liczyć się z wprowadzaniem norm do obowiązkowego stosowania i jakie są tego przesłanki, w żadnym wypadku jednak nie pozwalał określić dziedzin wolnych od tej ingerencji¹¹³. Z drugiej strony art. 19 ust. 2 u.n. 1993 wydawał się korelować z art. 3 ust. 2 pkt 1 u.n. 1993, który stanowił, że Polskie Normy określają wymagania, metody badań oraz metody i sposoby wykonywania innych czynności, w szczególności w zakresie bezpieczeństwa pracy i użytkowania oraz ochrony życia, zdrowia, mienia i środowiska, z uwzględnieniem potrzeb ludzi niepełnosprawnych. Ponadto zgodnie z art. 16 ust. 5 u.n. 1993 Polskie Normy, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 1 u.n. 1993, powinny uwzględniać

obowiązek stosowania normy branżowej, a Polski Komitet Normalizacyjny był zobowiązany zastąpić takie obowiązkowe normy branżowe Polskimi Normami najpóźniej do 31 XII 1997 r.

¹⁰⁸ Art. 6 u.n. 1993.

¹⁰⁹ Art. 7 u.n. 1993.

¹¹⁰ Na przykład: zgodnie z art. 10 ust. 1 u.n. 1993 Prezes Komitetu mógł powołać Radę Techniczną jako organ opiniodawczo-doradczy.

¹¹¹ Art. 20 u.n. 1993.

¹¹² Art. 24 oraz art. 25 u.n. 1993.

¹¹³ P. Saganek, *Dyrektywy nowego podejścia a problem dostosowania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej (wybrane zagadnienia)*, „Przegląd Prawa Europejskiego” 2001, nr 2, s. 39.

graniczne wartości wymagań regulowanych tymi normami, które określone były w aktach prawnych powszechnie obowiązujących.

Należy podkreślić, że w u.n. 1993 po raz pierwszy użyto sformułowania o dobrowolności stosowania norm technicznych. Z powodu gruntownej zmiany systemu polityczno-gospodarczego regulacja taka była niezbędna. Był to wyraźny sygnał dla adresatów norm prawnych związanych z normami technicznymi, w których świadomości głęboko zakorzeniło się przekonanie o obligatoryjności norm technicznych. Z drugiej strony, ówczesna regulacja musiała wyraźnie odróżnić normy techniczne dobrowolne od norm technicznych obligatoryjnych, których ustanawianie umożliwiała w ramach art. 19 ust. 2 i ust. 3 u.n. 1993.

Na podstawie art. 19 ust. 2 u.n. 1993 w latach 1993–2002 wydano około 50 rozporządzeń (lub zmian do rozporządzeń) w sprawie obowiązku stosowania Polskich Norm. Na przykład 8 lutego 1994 r. wydano rozporządzenie w sprawie wprowadzenia obowiązku stosowania niektórych Polskich Norm i norm branżowych, dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy¹¹⁴. Rozporządzenie określało wykaz Polskich Norm i Norm Branżowych w liczbie: 288 norm dotyczących ochrony czystości w środowisku pracy, 45 norm dotyczących ochrony pracowników przed zagrożeniami fizycznymi, 127 norm dotyczących ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, 27 norm dotyczących ergonomii i ochrony przed zagrożeniami wypadkowymi.

Natomiast w świetle art. 19 ust. 3 u.n. 1993 stosowanie Polskich Norm było również obowiązkowe, jeżeli normy te zostały powołane w ustawach. Zgodnie z zasadami tworzenia prawa prawodawca zdecydował się zatem pozostawić ustawodawcy decyzję co do regulowanej w danej ustawie materii ustawowej. Przykładem takiej regulacji jest art. 5 ust. 1 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, który stanowił m.in., że obiekt budowlany należało projektować, budować i utrzymywać zgodnie z przepisami, w tym techniczno-budowlanymi, obowiązującymi Polskimi Normami oraz zasadami wiedzy technicznej¹¹⁵.

Art. 19 ust. 4 u.n. 1993 doprecyzowywał, że obowiązek stosowania, o którym mowa w ust. 2 i ust. 3, dotyczyć mógł grupy norm, jednej normy lub jej części, a także pełnego lub ograniczonego zakresu jej stosowania. Ponadto wprowadzał warunek, że normy obowiązkowe musiały być

¹¹⁴ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 II 1994 r. w sprawie wprowadzenia obowiązku stosowania niektórych Polskich Norm i norm branżowych, dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. 1994 Nr 37, poz. 138).

¹¹⁵ Ustawa z dnia 7 VII 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 1994 Nr 89, poz. 414).

wprowadzane w języku polskim. Polski Komitet Normalizacyjny był również zobowiązany uwzględnić w planach prac normalizacyjnych projekty Polskich Norm, które były przewidziane do obowiązkowego stosowania.

W zakresie norm technicznych obowiązkowych ustawodawca, na podobieństwo regulacji z systemu socjalistycznego, wprowadzał instytucję odstępstwa od obowiązku stosowania normy technicznej w całości lub w części, a także ustanawiał przepisy karne penalizujące nieprzestrzeganie obowiązkowych norm technicznych.

Zgodnie z art. 21 u.n. 1993 ustawy minister, który wprowadził obowiązek stosowania Polskiej Normy w trybie, o którym mowa w art. 19 ust. 2 u.n. 1993, mógł w drodze decyzji, na wniosek określonego przedsiębiorcy, udzielić zezwolenia na odstępianie od tego obowiązku w całości albo w części, w szczególnych przypadkach uzasadnionych ważnymi względami technicznymi lub gospodarczymi, po uzyskaniu opinii PKN. Warunki zezwolenia nie mogły spowodować pogorszenia wymagań dotyczących bezpieczeństwa pracy i użytkowania oraz ochrony życia, zdrowia, mienia i środowiska, w szczególności nie mogły dotyczyć obniżenia granicznych wartości wymagań.

Rozdział 6 u.n. 1993 przewidywał przepisy karne stanowiące, że osoba odpowiedzialna za działalność produkcyjną lub usługową albo za kontrolę jakości, która nie przestrzegała wymagań norm, których stosowanie było obowiązkowe, bądź nie zachowywała warunków określonych w decyzji zezwalającej na odstępianie od obowiązku stosowania norm, podlegała karze grzywny¹¹⁶. Orzekanie w sprawach o powyższe czyny następowało w trybie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia¹¹⁷.

W ustawie można również odnaleźć liczne przepisy, które miały zwiększać wykorzystanie w krajowych pracach normalizacyjnych wyników międzynarodowej oraz regionalnej współpracy normalizacyjnej, co w założeniu miało przyspieszyć harmonizację zbioru Polskich Norm z normami światowymi i europejskimi, powodując usuwanie barier technicznych w handlu z zagranicą i stwarzając jednocześnie korzystniejsze warunki dla inwestycji zagranicznych w Polsce. W takim właśnie duchu Ustawa z dnia 13 października 2000 r. o zmianie ustawy o normalizacji z dnia 3 kwietnia 1993 r. zezwalała na wprowadzanie

¹¹⁶ Art. 23 u.n. 1993.

¹¹⁷ Art. 25 u.n. 1993.

Norm Europejskich i Międzynarodowych do norm krajowych w języku oryginału, co miało umożliwić przyszłe członkostwo PKN w CEN oraz CENELEC¹¹⁸.

Owa harmonizacja normalizacyjna stanowiła jeden z zasadniczych motywów, który został ujęty oraz szczegółowo opisany w uzasadnieniu do rządowego projektu u.n. 1993¹¹⁹. Projekt ten wprowadzał nowy sposób funkcjonowania norm, analogiczny do przyjętego w różnych krajach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, a w szczególności w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Austrii oraz w Republice Federalnej Niemiec. Poza określonymi wyjątkami sposób ten miał pozwolić podmiotom gospodarczym na swobodne podejmowanie, na podstawie przesłanek ekonomiczno-technicznych, decyzji co do stosowania lub niestosowania Polskich Norm. Założeniem nowej regulacji prawnej było uczynienie z normalizacji w jej wieloaspektowym oddziaływaniu czynnika skutecznie wpływającego na procesy gospodarcze, w tym ułatwiającego handel międzynarodowy i współpracę gospodarczą z zagranicą, przez dostosowanie modelu polskiej normalizacji do wzorców istniejących w większości krajów świata. Realizacja tego założenia miała wyrażać się zwłaszcza przez wprowadzenie reguły, że norma państwowa, tj. Polska Norma, jest stosowana na zasadzie dobrowolności. Polska Norma stawała się zatem jedynie wzorcem dla produkcji i innych czynności, a nie prawem bezwzględnie obowiązującym. Nowa regulacja zakładała, że Polska Norma ustanawiana jest przez PKN jako norma nieobowiązująca. Zgodnie bowiem z przyjętym modelem gospodarczym, opartym na pełnej samodzielności podmiotów gospodarczych, działaniu konkurencji, gospodarce rynkowej, oddziaływanie i stosowanie Polskich Norm, zwłaszcza dotyczących wyrobów, powinno wynikać w głównej mierze z funkcji normy jako optymalnego rozwiązania technicznego lub organizacyjnego. Motywacją zaś zastosowania Polskich Norm stać się miały korzyści ekonomiczne i świadomość producentów, że wymagania określone tą normą są wszechstronnie uzgodnione i odpowiadają potrzebom odbiorców i konsumentów. Jednakże w przypadkach gdy obok korzyści ekonomicznych poszczególnych podmiotów gospodarczych wysuwały się na pierwszy plan przeciwstawne interesom partykularnym względy

¹¹⁸ Ustawa z dnia 13 X 2000 r. o zmianie ustawy o normalizacji (Dz.U. 2000 Nr 110, poz. 1166).

¹¹⁹ Rządowy projekt ustawy o normalizacji – druk nr 254 z dnia 29 IV 1992 r., <https://orka.sejm.gov.pl/proc1.nsf/opisy/254.htm> (dostęp: 19 II 2026).

społeczno-gospodarcze (ochrona życia, zdrowia, mienia, środowiska), projekt nowej ustawy przewidywał wyjątki określone w art. 19 ust. 2 i 3 u.n. 1993.

Reasumując, od 1 stycznia 1994 r. przez 9 lat obowiązywał w Polsce system częściowo dobrowolny¹²⁰. Miał on charakter przejściowy, ponieważ przemiany ustrojowe oraz transformacja gospodarcza w Polsce, choć historycznie rozpoczęły się już w 1989 r., swój dojrzały owoc zrodziły dopiero w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. Jednym z warunków akcesyjnych było dostosowanie polskiej gospodarki, a także prawa polskiego do unijnego systemu wolnorynkowego oraz unijnego prawodawstwa technicznego. Z tego powodu 1 stycznia 2003 r. weszła w życie Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji wprowadzająca system całkowicie dobrowolny¹²¹.

4.2. Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji

Wejście w życie u.n. 2002 spowodowało, że straciła moc u.n. 1993¹²², skutkiem czego uchylone zostały uznane wszystkie przepisy wykonawcze, w tym rozporządzenia, które wprowadzały obowiązek stosowania Polskich Norm. Z dniem wejścia w życie u.n. 2002 zaprzestano również prowadzenia zbioru norm branżowych, których przejściowa forma obowiązywania była zachowana pomiędzy 1 stycznia 1994 r. a 1 stycznia 2003 r. W historii Polski u.n. 2002 stanowi ostatnią ustawę regulującą normalizację, która obowiązuje do dnia dzisiejszego.

U.n. 2002 określa podstawowe cele i zasady normalizacji oraz jej organizację i finansowanie¹²³. Cele i zasady normalizacji krajowej zostały ściśle określone w rozdziale 2 ustawy¹²⁴. *Novum* ustawy było wprowadzenie definicji istotnych terminów, takich jak: normalizacja,

¹²⁰ Można również powiedzieć, że wskazany model normalizacji oparty na u.n. 1993 był modelem częściowo obligatoryjnym, w szczególności ze względu na liczbę ok. 50 rozporządzeń ustanawiających obowiązkowe normy techniczne, które wydano na podstawie tej ustawy. Być może najbliższe rzeczywistości byłoby nazwanie go modelem mieszanym norm technicznych.

¹²¹ Ustawa z dnia 12 IX 2002 r. o normalizacji (Dz.U. 2002 Nr 169, poz. 1386), dalej „u.n. 2002”.

¹²² Art. 29 u.n. 2002.

¹²³ Art. 1 u.n. 2002.

¹²⁴ Art. 3–4 u.n. 2002.

norma, dokument normalizacyjny czy konsens¹²⁵. Wprowadzono zasadę dobrowolności Polskich Norm bez jakichkolwiek wyjątków¹²⁶, w tym doprecyzowano status Polskich Norm w odniesieniu do prawa autorskiego¹²⁷ oraz przepisów o dostępie do informacji publicznej¹²⁸. Polskie Normy przestały być ustanawiane przez Polski Komitet Normalizacyjny, a zaczęły być przez niego zatwierdzane¹²⁹. Wyroby, które spełniają wymagania Polskich Norm, mogą być oznaczane na zasadzie dobrowolności znakiem zgodności z Polską Normą pod warunkiem uzyskania odpowiedniego certyfikatu zgodności¹³⁰. Regulacja określa zadania Polskiego Komitetu Normalizacyjnego¹³¹ oraz utrzymuje jego status jako państwowej jednostki organizacyjnej, prowadzącej gospodarkę finansową jako jednostka budżetowa, ograniczając nadzór Prezesa Rady Ministrów do ściśle określonych przypadków¹³² (niezależność PKN w stosunku do państwa zyskuje na znaczeniu, poza będącym wyjątkiem finansowaniem jednostki). Art. 9 u.n. 2002 stanowi po raz pierwszy, że Komitet jest krajową jednostką normalizacyjną, która ma wyłączone prawo używania skrótu „PKN” i zastrzeżonego znaku graficznego. PKN staje się również krajowym punktem informacyjnym w krajowym systemie notyfikacji norm i przepisów technicznych w związku z nadchodzącym wejściem Polski do Unii Europejskiej¹³³. Ze struktur PKN zostaje wyodrębniona Rada Normalizacyjna będąca przede wszystkim organem opiniodawczym PKN¹³⁴. Ustawa zawiera również regulację o Komitetach Technicznych PKN, które realizują cele normalizacji poprzez opracowywanie Polskich Norm oraz innych dokumentów normalizacyjnych¹³⁵.

Wszystkie zasadnicze zmiany, które wprowadziła nowa ustawa o normalizacji, były związane z nadchodzącym wejściem Polski do Unii

¹²⁵ Art. 2 u.n. 2002.

¹²⁶ Art. 5 ust. 3 u.n. 2002.

¹²⁷ Art. 5 ust. 5 u.n. 2002.

¹²⁸ Art. 5 ust. 7 u.n. 2002.

¹²⁹ Art. 5 ust. 1 u.n. 2002.

¹³⁰ Art. 7 u.n. 2002.

¹³¹ Art. 11 u.n. 2002.

¹³² Art. 9, art. 14 ust. 1 oraz art. 10 u.n. 2002.

¹³³ Art. 12 u.n. 2002.

¹³⁴ Art. 18 u.n. 2002. *Nota bene* Rada Normalizacyjna istniała w PRL na mocy dekretu o PKN 1953 oraz u.n. 1961. Chociaż w tamtych czasach również stanowiła organ opiniodawczy, pełniła ona jednak w przedmiocie normalizacji zadania związane z centralnym systemem sterowania gospodarką.

¹³⁵ Art. 23 u.n. 2002.

Europejskiej, które nastąpiło 1 maja 2004 r. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o normalizacji z 2002 r. w sposób niezwykle zwięzły przedstawia zasadnicze cele wydania nowej regulacji w tym zakresie¹³⁶. W okresie opracowywania projektu ustawy PKN było członkiem ISO oraz IEC oraz afiliantem europejskich organizacji normalizacyjnych CEN i CENLEC z możliwością ubiegania się o pełne członkostwo po spełnieniu określonych warunków prawnych i technicznych¹³⁷. Uzyskanie członkostwa w tych organizacjach było konieczne przed przystąpieniem Polski do UE. Jednym z warunków było pełne zharmonizowanie procedur i przepisów wewnętrznych PKN z przepisami i procedurami europejskich organizacji normalizacyjnych. Regulacja u.n. 1993 okazała się bardzo użyteczna w okresie przejściowym przy przechodzeniu od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej. Z uwagi jednak na uwarunkowania gospodarki rynkowej oraz zbliżanie polskiego systemu prawa technicznego do europejskiego niezbędny okazał się kolejny krok. Konieczność zmiany regulacji z 1993 r. stanowiła jeden z priorytetów polityki integracyjnej rządu, co znalazło wyraz w pkt 1.15 „Dostosowania w zakresie normalizacji” Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa, który został przyjęty przez Radę Ministrów 12 czerwca 2001 r.¹³⁸ Podstawowym warunkiem dostosowania krajowego ustawodawstwa do wymagań Unii Europejskiej w omawianym zakresie było przyjęcie całego zbioru norm europejskich jako dobrowolnych norm krajowych. Pomimo zasady dobrowolności stosowania Polskich Norm zasada ta doznawała bardzo licznych wyjątków w postaci art. 19 ust. 2 i ust. 3 u.n. 1993. Przejście z systemu częściowo dobrowolnego do systemu dobrowolnego bez wyjątków wymagało również zapewnienia możliwie jak największej niezależności krajowej jednostki normalizacyjnej od administracji państwowej, co stanowiło i stanowi zasadę funkcjonowania normalizacji w krajach członkowskich UE.

Najistotniejsze dla gospodarki zmiany zostały zawarte w rozdziale 3 u.n. 2002 traktującym o Polskich Normach i innych dokumentach normalizacyjnych. Zgodnie z art. 5 ust. 3 u.n. 2002 stosowanie Polskich Norm jest dobrowolne. Przepis ten koreluje z art. 4 pkt 3 u.n. 2002,

¹³⁶ Rządowy projekt ustawy o normalizacji – druk nr 248 z dnia 6 II 2002 r., <https://orka.sejm.gov.pl/proc4.nsf/opisy/248.htm> (dostęp: 21 II 2026).

¹³⁷ Właśnie w 2002 r. PKN wystąpił o przyznanie pełnego członkostwa w CEN oraz w CENLEC, którym został z dniem 1 I 2004 r.

¹³⁸ Zob. https://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/dokumenty/nppc2001/nppc2001_00.pdf (dostęp: 21 II 2026).

zgodnie z którym w normalizacji krajowej stosuje się zasadę dobrowolności stosowania norm oraz zasadę dobrowolności uczestnictwa w procesie opracowywania norm. Co istotne, w aktualnym stanie prawnym usunięto regulację o obowiązku stosowania norm, która istniała na mocy art. 19 ust. 2 i ust. 3 uchylonej u.n. 1993. A zatem obowiązująca ustawa o normalizacji wprowadziła zasadę całkowitej dobrowolności stosowania norm bez wyjątków¹³⁹. Ponadto w art. 5 ust. 5 u.n. 2002 ustawodawca przesądził, że Polskie Normy korzystają z ochrony jak utwory literackie, a autorskie prawa majątkowe do nich przysługują krajowej jednostce normalizacyjnej. Natomiast w art. 5 ust. 7 u.n. 2002 postanowiono, że ochrony Polskich Norm jako utworów w rozumieniu prawa autorskiego nie narusza Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej¹⁴⁰. Należy również podkreślić, że chociaż zgodnie z art. 4 pkt 1 u.n. 2002 w normalizacji krajowej stosuje się zasadę jawności i powszechnej dostępności, dostęp do nich wymaga uiszczenia stosownej opłaty przez podmiot zainteresowany. Inną istotną zmianą aktualnej regulacji jest również to, że aktualne przepisy nie przewidują już penalizacji nieprzestrzegania Polskich Norm oraz instytucji zezwolenia na odstąpienie od stosowania obowiązkowej normy technicznej, co jest spójne z zasadą dobrowolności norm technicznych. Szczególnej uwagi oraz komentarza wymaga również art. 5 ust. 4 u.n. 2002 stanowiący o tym, że Polskie Normy mogą być powoływane w przepisach prawnych po ich opublikowaniu w języku polskim. Należy stwierdzić, że przepis ten umożliwia powoływanie się na normy techniczne w przepisach prawa tylko po ich opublikowaniu w języku polskim, nie powoduje natomiast obowiązku stosowania normy technicznej powołanej w przepisie prawa. Jedyną funkcją tego przepisu jest uświadomienie osobom tworzącym prawo w Polsce, że

¹³⁹ Chociaż precyzja warsztatu badacza wymaga zauważenia, że art. 8 ust. 1 u.n. 2002 zawiera wyjątek od tej zasady, ustanawiając szczególny rodzaj norm technicznych związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa, co do których nie jest wymagane spełnienie zasad normalizacji określonych w art. 4 oraz w art. 5 ust. 3 i 5–7 u.n. 2002, czyli normy te mogą mieć charakter obligatoryjny. Wydane na podstawie art. 8 ust. 2 u.n. 2002 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 XII 2002 r. w sprawie działalności normalizacyjnej związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa (Dz.U. 2002 Nr 239, poz. 2038) wyróżnia następujące rodzaje takich norm: (1) Polskie Normy z dziedziny „obronność – wojskowość”, oznaczane symbolem „PN-V”; oraz (2) Normy Obronne, oznaczane symbolem „NO”.

¹⁴⁰ Ustawa z dnia 6 IX 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. 2014, poz. 782 ze zm.).

jeżeli odwołują się do normy technicznej w przepisie prawa, to musi to być norma opublikowana w języku polskim (a nie np. angielskim). Przepis ten nie stanowi delegacji do nakładania obowiązku stosowania norm technicznych.

W związku z wprowadzeniem systemu całkowicie dobrowolnego zmianie uległ zasadniczy przepis prawa budowlanego. W dniu 11 lipca 2003 r. weszła w życie Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o zmianie ustawy Prawo budowlane, która w treści art. 5 ust. 1 ustawy ustanawiającego zasady projektowania oraz budowania obiektów budowlanych usunęła postanowienie, że obiekt budowlany należy projektować i budować zgodnie z obowiązującymi Polskimi Normami¹⁴¹. Powołanie się na Polskie Normy usunięto z przepisu ustawy, a aktualna (po kolejnych zmianach) treść art. 5 ust. 1 zasadniczo się nie zmieniła. Odesłanie do norm technicznych na poziomie rangi ustawy straciło swoją podstawę prawną.

Niemniej jednak wyjaśnienia wymagają te przepisy prawa, które w aktualnym stanie prawnym nadal odsyłają do Polskich Norm w taki sposób, że jedynie językowa wykładnia tych przepisów może prowadzić do wniosku o obligatoryjności stosowania Polskich Norm. Chodzi tu o przepisy prawne, które w rozumieniu teorii normalizacji zawierają tzw. powołania wyłączne (ang. *exclusive references*), z których wynika, że jedynym sposobem spełnienia odpowiednich wymagań danego przepisu prawa jest osiągnięcie zgodności z normą (normami), na którą (na które) się powołano¹⁴². Na liczne tego przykłady wskazują przepisy rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie¹⁴³, wydanego na podstawie Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane¹⁴⁴. Rozporządzenie zawiera załącznik nr 1, ustalający wykaz Polskich Norm z określeniem miejsca powołania normy w konkretnym przepisie rozporządzenia oraz wskazujący numer i tytuł normy do tego przepisu się odnoszący. Wykaz ten

¹⁴¹ Ustawa z dnia 27 III 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. 2003 Nr 80, poz. 718).

¹⁴² Jest to definicja zaczerpnięta z normy technicznej PN-EN 45020:2009 (patrz pkt 11.3.1) traktującej o terminologii w zakresie normalizacji, która stanowi wprowadzenie Przewodnika ISO/IEC 2:2004 dotyczącego terminologii na poziomie międzynarodowym.

¹⁴³ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 IV 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 1225).

¹⁴⁴ Ustawa z dnia 7 VII 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2021, poz. 2351 oraz Dz.U. 2022, poz. 88).

zawiera (według wskazanego w Dzienniku Ustaw tekstu jednolitego) 74 pozycje, które odnoszą się do poszczególnych wymagań (przepisów) rozporządzenia oraz około 240 odesłań do konkretnych Polskich Norm oznaczonych numerem, datą i tytułem normy technicznej. Inny przykład powołań na Polskie Normy odnajdziemy w rozporządzeniu w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów¹⁴⁵, wydanym na podstawie Ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹⁴⁶. We wskazanym rozporządzeniu znajduje się 19 odesłań ogólnych do Polskich Norm sformułowanych w sposób wyłączny.

Natomiast w aktualnym stanie prawnym można odnaleźć nieliczne przykłady powołań wyłącznych na poziomie ustawy, będących jednocześnie odesłaniami ogólnymi do Polskich Norm. Powołanie się na Polskie Normy występuje m.in. w Kodeksie pracy – pracodawca ma obowiązek dostarczyć pracownikowi odzież i obuwie robocze spełniające wymagania określone w Polskich Normach¹⁴⁷. Inny przykład znajdziemy w ustawie o ochronie środowiska, gdzie ustawodawca, definiując „poziom dźwięku A wyrażony w decybelach” oraz „równoważny poziom hałasu”, odsyła w sposób wyłączny do Polskich Norm¹⁴⁸. Z tym samym typem odesłania spotkamy się również w Ustawie z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, gdzie dopuszczenie do użytkowania określonych wyrobów (np. podręcznego sprzętu gaśniczego) następuje m.in. na podstawie pozytywnej oceny właściwości użytkowych dokonanej w oparciu o Polskie Normy.

Widzimy zatem, że wymienione wyżej powołania się na normy techniczne pozostają w kolizji z dobrowolnym systemem norm technicznych obowiązującym w polskim systemie prawnym. Czy zatem takie odesłania są zgodne z prawem?

W przywołanym już uzasadnieniu do rządowego projektu u.n. 2002 można przeczytać, że normy nie są przepisami prawa, lecz dokumentami technicznymi przeznaczonymi do powszechnego, dobrowolnego stosowania przez wszystkie zainteresowane strony. Wprowadzone u.n. 1993

¹⁴⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 VI 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 822).

¹⁴⁶ Ustawa z dnia 24 VIII 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. 2022, poz. 2057).

¹⁴⁷ Ustawa z dnia 26 VI 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. 2025, poz. 277).

¹⁴⁸ Ustawa z dnia 27 IV 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz.U. 2025, poz. 647).

zasady normalizacji dobrowolnej były w zasadzie spójne z systemem europejskim. Wątpliwości budził jednak zapis umożliwiający ministrom wprowadzenie w drodze rozporządzenia norm do obowiązkowego stosowania oraz ustanawianie norm przez PKN po uzyskaniu konsensusu na szczeblu krajowym. W projekcie u.n. 2002 zrezygnowano z takiego rozwiązania. Nie wyklucza to natomiast możliwości powoływania się na normy w trybie ustawodawczym.

Zdaniem twórców projektu ustawy o normalizacji powoływanie się na normy techniczne dopuszczalne jest zatem jedynie na poziomie ustawy, co oznacza, że powołanie się na normy techniczne na poziomie rozporządzenia jest niezgodne z polskim systemem prawa. Podobnie uważa Polski Komitet Normalizacyjny, który z uwagi na liczne wątpliwości związane ze statusem prawnym Polskiej Normy, wydał 24 listopada 2010 r. oficjalne stanowisko w kwestii dobrowolności stosowania norm¹⁴⁹. W stanowisku tym w pkt 1 PKN wskazał, że stosowanie Polskich Norm (PN) jest dobrowolne. W pkt 2 doprecyzował, że powołanie się na PN w przepisie prawnym nie zmienia jej dobrowolnego statusu, chyba że ustawodawca świadomie chce ten status zmienić, co jest możliwe przez wyraźne wskazanie tylko w postanowieniach innej ustawy. W uzasadnieniu do stanowiska PKN podkreśla m.in., że intencją ustawodawcy było wprowadzenie w Polsce systemu normalizacji dobrowolnej, do czego Polska zobowiązała się w układzie stowarzyszeniowym z UE. Byłoby zasadniczą niekonsekwencją ze strony ustawodawcy, gdyby postanowienia art. 5 ust. 3 u.n. 2002 zamierzał ograniczać w art. 5 ust. 4 tej ustawy przez powszechne dopuszczenie nakładania obowiązku stosowania PN w przepisach prawnych. Interpretowanie ust. 4 jako delegacji do nakładania obowiązku stosowania PN jest całkowicie chybione. Gdyby intencją ustawodawcy było zezwolenie na nakładanie obowiązku stosowania PN aktami niższego rzędu niż ustawy, to wprowadziłyby odpowiednie zastrzeżenie do postanowień ust. 3, tak jak tego dokonał w art. 19 u.n. 1993.

Podobne stanowisko przyjmuje literatura oraz orzecznictwo. Zdaniem B. Fischera, autora jedynej polskiej oraz współczesnej monografii dotyczącej prawnego aspektu norm technicznych, zasada dobrowolności

¹⁴⁹ Zob. *Stanowisko PKN w kwestii dobrowolności stosowania Norm*, Polski Komitet Normalizacyjny, 24 XI 2010, <https://www.pkn.pl/informacje/2010/11/stanowisko-pkn-w-kwestii-dobrowolnosc-stosowania-norm> (dostęp: 23 II 2026).

stosowania norm technicznych stała się elementem prawa w Polsce¹⁵⁰. Autor zauważa jednak, że sytuacja jest niejednoznaczna, ponieważ pojawiają się różne punkty widzenia co do oceny, czy przywołanie normy technicznej w przepisie prawnym powoduje obligatoryjność jej stosowania *de iure, de facto*, czy też w ogóle można mówić o obligatoryjności. Autor przyjmuje stanowisko, że „dla uniknięcia wątpliwości sformułowania przesądzające o fakultatywności ułatwiają prawidłową interpretację”. Dla poparcia swoich tez wskazuje bogate orzecznictwo.

I tak w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Kielcach z 19 maja 2009 r. podkreślono, że ze względu na niekwalifikowanie Polskiej Normy do żadnej ze wskazanych przez Konstytucję kategorii nie stanowią one źródła prawa, a ich treść nie może być przedmiotem merytorycznej kontroli ani organu, ani sądu administracyjnego¹⁵¹. W innym orzeczeniu podniesiono, że mimo iż przywołanie normy w przepisach prawa, zgodnie z art. 5 ust. 4 u.n. 2002, jest dozwolone, to objęcie Polskiej Normy ochroną prawa autorskiego nie pozwala na ich uznanie za samodzielne normy prawne (zob. wyrok WSA w Warszawie z 12 lipca 2012 r.)¹⁵².

Zdaniem B. Fischera z uwagi na to, że stosowanie norm nie jest nakazane przez prawo, ich nieprzestrzeganie nie może być samoistnie podstawą do stosowania sankcji. Wyjątek stanowią jednak sytuacje, gdy Polska Norma zostałaby powołana w przepisie prawnym nakazującym jej stosowanie. Brak przywołania kompletnej treści normy w przepisie rządu podustawowego powoduje, że Polskie Normy, które są opracowywane przez Komitety Techniczne, nie stanowią przepisów prawa – walor taki może zostać im nadany tylko w sytuacji przywołania w przepisie rangi ustawowej, natomiast nie w treści rozporządzenia, które w hierarchii aktów normatywnych znajduje się niżej od ustawy, chyba że obligatoryjność wynikałaby z konkretnego upoważnienia zawartego w ustawie (delegacji ustawowej) oraz w celu jej wykonania

¹⁵⁰ B. Fischer, op. cit., s. 114; w ramach rozdziału II *Norma techniczna a norma prawna*, w podrozdziale 10 pt. *Związanie treścią normy technicznej* autor szczegółowo wyjaśnia swoją koncepcję dotyczącą dobrowolności norm technicznych oraz związanych z tym wątpliwości – patrz strony: 113–123. Dalsze stanowisko autora oraz poszczególne rozstrzygnięcia judykatury podaje zgodnie z treścią tego podrozdziału.

¹⁵¹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA) w Kielcach z 19 V 2009 r., sygn. akt II SA/Ke 183/09, LEX nr 558425.

¹⁵² Wyrok WSA w Warszawie z 12 VII 2012 r., sygn. akt VII SA/Wa 343/11, LEX nr 1097702.

(zob. wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 3 stycznia 2013 r.)¹⁵³. Stąd nie można organom administracji skutecznie postawić zarzutu naruszenia prawa przez odwołanie się do Polskich Norm, które nie odgrywają roli przepisów prawa (zob. wyrok WSA w Kielcach z 25 września 2013 r.)¹⁵⁴. Biorąc to pod uwagę, B. Fischer wskazuje dalej, że w konsekwencji Polskie Normy powinny być traktowane przez organy administracji publicznej jako jeden z wyznaczników poziomu wiedzy eksperckiej dotyczących danego produktu. Jeżeli wyrób nie odpowiada normom, a więc producent nie skorzystał z oparcia się na tej prostej i obiektywnej przesłance, to musi wykazać w inny sposób, że produkt został wyprodukowany z uwzględnieniem aktualnych osiągnięć nauki oraz techniki. Jeśli produkt jest zgodny z wszystkimi mającymi zastosowanie normami technicznymi, stanowi to podstawę dla organu, że produkt uwzględnia wszystkie zdobycze nauki i techniki w zakresie bezpieczeństwa.

Powyższe prowadzi do wniosku, że podmiot, który nie zgadza się z wytycznymi wskazanymi w normie, może zrezygnować ze stosowania normy bez negatywnych konsekwencji dla siebie (zob. postanowienie WSA w Warszawie z 16 września 2013 r.)¹⁵⁵. Jednocześnie niezachowanie wymogów zawartych w Polskiej Normie nie tworzy stanu naruszenia prawa, a tym samym organ nie jest uprawniony do nakładania na stronę obowiązków zmierzających do doprowadzenia do stanu zgodnego z Polską Normą (zob. wyrok WSA w Łodzi z 14 listopada 2012 r.)¹⁵⁶.

W podobnym duchu tezy przyjął NSA w wyroku z 8 stycznia 2025 r.¹⁵⁷, komentując w uzasadnieniu do wyroku powołanie się prawodawcy na Polską Normę w przepisie § 8 ust. 4 rozporządzenia w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych¹⁵⁸. Przepis

¹⁵³ Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 3 I 2013 r., sygn. akt II SA/Go 793/12, LEX nr 1270394.

¹⁵⁴ Wyrok WSA w Kielcach z 25. IX 2013 r., sygn. akt II SA/Ke 549/13, LEX nr 1462023; zob. także wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA): z 21 III 2013 r., sygn. akt II OSK 2240/11, LEX nr 1301130; oraz z 10 VII 2019 r., sygn. akt II OSK 2241/11, LEX nr 1301131.

¹⁵⁵ Postanowienie WSA w Warszawie z 16 IX 2013 r., sygn. akt IV SA/Wa 700/13, LEX nr 1427128.

¹⁵⁶ Zob. wyrok WSA w Łodzi z 14 XI 2012 r., sygn. akt II SA/Łd 683/12, Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych.

¹⁵⁷ Wyrok NSA z 8 I 2025 r., sygn. akt II OSK 927/22, LEX nr 3848832.

¹⁵⁸ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 VII 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (Dz.U. 2009 Nr 124, poz. 1030).

ten stanowi, że wymagania dotyczące projektowania i budowy sieci wodociągowych, przeciwpożarowych zbiorników wodnych wraz ze stanowiskami czerpania wody oraz dojazdami do nich określają odpowiednie Polskie Normy. Zdaniem Sądu odwołanie to wyklądać należy nie jako wprowadzenie Polskiej Normy do systemu powszechnie obowiązujących źródeł prawa i nałożenie na organy i strony obowiązku jej stosowania, lecz tylko i wyłącznie jako wskazanie, że zastosowanie danej Polskiej Normy jest jedną z możliwości spełnienia wymogów prawa. Rozporządzenie nie może bowiem modyfikować regulacji rangi ustawowej określających status Polskich Norm¹⁵⁹.

Chociaż wskazane wyżej stanowiska legislatora, PKN, doktryny oraz judykatury są niezwykle cenne, należy wskazać, że ustawa o normalizacji w obecnym kształcie nie zawiera jakiegokolwiek delegacji do ustanawiania obowiązku stosowania norm technicznych – ani na poziomie rozporządzenia, ani na poziomie ustawy. Wprawdzie reguły kolizyjne odnoszące się do hierarchicznego porządku aktów normatywnych (związanego z koncepcją konstytucyjnych źródeł prawa) skłaniają do przyjęcia interpretacji, że obowiązek stosowania norm technicznych może być przyjęty w drodze ustawy, jednakże wynik takiej wykładni jest nadal niekonsekwentny, ponieważ pozostaje w kolizji z systemową zasadą dobrowolnego stosowania norm technicznych. Ustawa o normalizacji stanowi regulację najistotniejszą w zakresie materii normalizacji, dlatego można przyjąć twierdzenie, że jako *lex specialis*¹⁶⁰ powinna uchylać jakąkolwiek regulację odmienną, również przyjętą na poziomie innej ustawy. Stanowisko to uwzględnia reguły wykładni systemowej zakładające, że system prawa powinien stanowić spójną całość, a normy prawne powinny odpowiadać zasadom przyjętym w tym systemie. Z tego powodu istniejące w aktualnym stanie prawnym odesłania do norm technicznych, które sformułowano w sposób wyłączny (ang. *exclusive references*), pozostają niezgodne z polskim systemem prawa oraz zasadą dobrowolności. Aktualnie odesłania takie należy interpretować

¹⁵⁹ Zob. wyrok NSA z 27 III 2019 r., sygn. akt II OSK 1214/17, LEX nr 2651012.

¹⁶⁰ Chociaż u.n. 2002 stanowi *lex generalis* w zakresie normalizacji, ponieważ reguluje w sposób ogólny podstawowe cele oraz zasady normalizacji (a także jej organizację i finansowanie), zgodnie jednak z regułą kolizyjną *lex specialis derogat legi generali*, należy ją traktować jako *lex specialis* w stosunku do przepisów aktów normatywnych, które odsyłają do norm technicznych. Ustawa ta, wprowadzająca zasadę dobrowolności stosowania norm technicznych bez jakichkolwiek wyjątków, uchyla niejako odesłania do norm technicznych, które sformułowano w sposób wyłączny (*exclusive references*), a *de facto* nakazuje interpretować takie odesłania zgodnie z tą zasadą.

nie jako obowiązek stosowania określonej normy technicznej (norm technicznych), lecz jedynie jako zalecenie (rekomendację) zastosowania powołanej w przepisie prawa normy technicznej. Zastosowanie wskazanej normy stanowi zatem jedną z możliwości spełnienia wymagań przepisów prawa. Podmiot obowiązku prawnego może jednak zastosować inną normę techniczną lub inną specyfikację techniczną o równorzędnym lub wyższym poziomie bezpieczeństwa (aspekt bezpieczeństwa to zasadnicza przesłanka formułowania odesłań do norm technicznych w przepisach prawa)¹⁶¹.

Ze wskazanych powyżej przyczyn, dla przejrzystości oraz spójności systemu prawa, koncepcja obowiązku stosowania powołanych norm technicznych wymagałaby zmiany u.n. 2002, która dopuściłaby taki wyjątek. Legalność obowiązku stosowania normy technicznej powołanej w przepisie prawa w sposób wyłączny może zaistnieć dopiero

¹⁶¹ Zagadnienie to jest jednak wysoce kłopotliwe, w szczególności w przypadku, gdy powołanie się na normę techniczną zastępuje w całości szczegółowe postanowienie przepisu prawa (czego liczne przykłady istnieją w polskim prawie). Np. § 133 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 IV 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 1225) stanowi, że instalacja ogrzewcza wodna powinna być zabezpieczona przed nadmiernym wzrostem ciśnienia i temperatury, zgodnie z wymaganiami Polskich Norm dotyczących zabezpieczeń. W załączniku nr 1 do Rozporządzenia znajdują się cztery odesłania wyłączne do tego przepisu ze wskazaniem czterech konkretnych numerów oraz wydań Polskich Norm. Np. znajduje się tam powołanie na PN-B-02414:1999 o następującym tytule normy (a zarazem zakresie powołania normy): „Ogrzewnictwo i ciepłownictwo – Zabezpieczenie instalacji ogrzewań wodnych systemu zamkniętego z naczyniami w zbiorczymi przeponowymi – Wymagania”. Wskazana norma techniczna zawiera konkretne wymagania, które w żaden sposób nie są określone w przepisie prawa. W normie tej znajdziemy m.in. wymagania dotyczące: z jakich elementów powinno składać się urządzenie zabezpieczające instalację ogrzewania wodnego; rodzajów zaworów bezpieczeństwa, którymi należy wyposażać kocioł; określenia wewnętrznej średnicy króćca dopływowego zaworu bezpieczeństwa (w tym odpowiedni wzór); określenia miejsc umieszczania zaworów bezpieczeństwa; wskazania innych norm, z którymi powinna zostać zapewniona zgodność (np. normy technicznej do odprowadzania wody z zaworu bezpieczeństwa) czy określenia, jak powinien być nastawiony zawór bezpieczeństwa. W takiej sytuacji podmiot obowiązku prawnego nie jest w stanie ocenić poziomu bezpieczeństwa danego wymagania bez znajomości danej normy technicznej, do której odsyła przepis prawa. Natomiast okoliczności takie są łagodniejsze w unijnym prawodawstwie technicznym, gdzie zasadniczy poziom bezpieczeństwa odzwierciedlony jest w unijnych przepisach technicznych, a szczegółowe rozwiązania techniczne, w tym stosowanie norm technicznych, pozostają w gestii podmiotu obowiązku prawnego. Chociaż również w tym przypadku podmiot obowiązku prawnego, który chce zapoznać się z poziomem bezpieczeństwa odzwierciedlonym w danej normie zharmonizowanej, jest postawiony przed koniecznością zakupu danej normy technicznej.

po wyraźnym dopuszczeniu takiego wyjątku w ustawie o normalizacji. Jeżeli legislatorzy nadal chcą korzystać z odesłań wyłącznych do przepisów prawa (zgodnie z ich definicyjną funkcją), zmiana ta jest niezbędna. Wymagałaby ona również odpowiedniego dostosowania systemu normalizacji do zasad związanych z konstytucyjnymi źródłami prawa, w tym z bezpłatnym dostępem do norm technicznych podmiotów obowiązku prawnego.

4.3. Unijne prawodawstwo harmonizacyjne

Podkreślenia wymaga również istnienie w polskim porządku prawnym określonego rodzaju norm technicznych w postaci norm zharmonizowanych, które posiadają jednak zupełnie odmienny charakter prawny związany z instytucją domniemania zgodności. *Nota bene* u.n. 2002 w żaden sposób o nich nie traktuje. W związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej, gdzie jedną z zasad funkcjonowania wspólnoty europejskiej jest swobodny oraz jednolity rynek, w Polsce obowiązuje tzw. unijne prawodawstwo harmonizacyjne, które określa jednolite oraz zasadnicze wymagania dla określonego rodzaju wyrobów, np. maszyn, urządzeń ciśnieniowych, sprzętu medycznego czy wyrobów budowlanych. Zasadą tego systemu jest to, że określone produkty muszą spełniać wymagania techniczne określone w unijnych przepisach prawa, jednakże wymagania te mają charakter zasadniczy – ogólny. Natomiast szczegółowe rozwiązania techniczne zawarte są w normach zharmonizowanych. Mają one charakter dobrowolny, natomiast ich zastosowanie, jeżeli zostały ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, pozwala skorzystać z tzw. domniemania zgodności z zasadniczymi wymaganiami określonymi w przepisach¹⁶². Unijne prawodawstwo harmonizacyjne, które zostało implementowane do polskiego porządku prawnego licznymi ustawami oraz rozporządzeniami (każda dyrektywa tzw. nowego podejścia musiała zostać implementowana do prawa polskiego), zawiera odesłania ogólne o charakterze wskazującym (ang. *indicative references*), tj. takie powołania się na normy, z których wynika, że jednym z możliwych sposobów spełnienia odpowiednich wymagań przepisu prawa jest osiągnięcie zgodności z normą (normami), na którą

¹⁶² Normy te oraz związane z nimi domniemanie prawne wymagałyby odrębnego wyjaśnienia, na które ramy niniejszego artykułu nie pozwalają.

(na które) się powołano¹⁶³. Powołania takie są zgodne z zasadą dobrowolności obowiązującą w Polsce, w Europie i na świecie. Zasadniczym aktem normatywnym unijnego prawodawstwa technicznego obowiązującym w Polsce jest ustawa o systemach oceny zgodności i nadzorze rynku¹⁶⁴. Stanowi ona w art. 10 ust. 1, że domniemywa się, że wyrób spełnia określone wymagania, jeżeli jest zgodny z postanowieniami norm zharmonizowanych lub ich częściami¹⁶⁵. Ponadto każda dyrektywa nowego podejścia oraz akty prawne je implementujące zawierają analogiczną regulację o możliwości stosowania norm zharmonizowanych oraz w zakresie domniemania prawnego związanego ze stosowaniem norm zharmonizowanych, do których odniesienie opublikowano w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Na przykład do Dyrektywy 2014/68/UE ustalającej wymagania dla urządzeń ciśnieniowych¹⁶⁶ opublikowano w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej 255 norm zharmonizowanych (według aktualnego wykazu ze strony internetowej PKN z 6 lutego 2026 r.)¹⁶⁷.

Chociaż istniejące w unijnym prawodawstwie technicznym normy zharmonizowane stanowią jeden z nielicznych przykładów zgodności z polskim systemem prawa, w tym z zasadą dobrowolności stosowania norm technicznych, brakuje zauważenia tych norm w u.n. 2002. Czyny to jednak wyraźnie prawodawca europejski.

¹⁶³ Jest to definicja zaczerpnięta z normy technicznej PN-EN 45020:2009 (patrz pkt 11.3.2) traktującej o terminologii w zakresie normalizacji, która stanowi wprowadzenie Przewodnika ISO/IEC 2:2004 dotyczącego terminologii na poziomie międzynarodowym.

¹⁶⁴ Ustawa z dnia 13 IV 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku (tekst jedn. Dz.U. 2025, poz. 568).

¹⁶⁵ Analogiczna regulacja istnieje w Ustawie z dnia 30 VIII 2002 r. o systemie oceny zgodności (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 215). Ustawa ta dotyczy np. maszyn.

¹⁶⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/68/UE z dnia 15 V 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku urządzeń ciśnieniowych (Dz. Urz. UE L Nr 189 z dnia 27 VI 2014 r., s. 164–259) jest implementowana ustawą o systemach oceny zgodności z 2016 r. oraz Rozporządzeniem Ministra Rozwoju z dnia 11 VII 2016 r. w sprawie wymagań dla urządzeń ciśnieniowych i zespołów urządzeń ciśnieniowych (tekst jedn. Dz.U. 2019, poz. 211).

¹⁶⁷ Por. https://pkn.pl/sites/default/files/sites/default/files/imce/files/dyrektywy/2014_68_UE.pdf (dostęp: 23 II 2026).

4.4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego z dnia 25 października 2012 r. w sprawie normalizacji europejskiej (1025/2012)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego 1025/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie normalizacji europejskiej zawiera w art. 2 pkt 1 definicję normy technicznej („normy”), stanowiąc, że oznacza ona m.in. specyfikację techniczną, z którą zgodność nie jest obowiązkowa¹⁶⁸. Przy czym norma musi stanowić jedną z następujących norm: międzynarodową, europejską, zharmonizowaną albo krajową. W rozumieniu regulacji unijnej norma krajowa oznacza normę przyjętą przez krajową jednostkę normalizacyjną, czyli np. Polską Normę zatwierdzoną przez Polski Komitet Normalizacyjny. Wskazany przepis ukazuje zatem istotną korelację pomiędzy zasadą dobrowolności ustanowioną w unijnym porządku prawnym oraz w polskiej ustawie o normalizacji z 2002 r.

Ponadto, do zasady dobrowolności stosowania norm technicznych prawodawca unijny odnosi się już w dwóch pierwszych motywach preambuły do Rozporządzenia. W motywie pierwszym wskazuje, że głównym celem normalizacji jest określenie dobrowolnych specyfikacji technicznych lub jakościowych, którym mogą odpowiadać obecne lub przyszłe produkty, procesy produkcji lub usługi. Natomiast w motywie drugim uzasadnienia stanowi m.in., że normalizacja europejska jest organizowana na podstawie zasad uznanych przez Światową Organizację Handlu w dziedzinie normalizacji, w tym zasady dobrowolności stosowania, oraz zalicza ją do tzw. podstawowych zasad normalizacji. W dosłownym tłumaczeniu wersji angielskiej Rozporządzenia zasada dobrowolności stanowi jedną z zasad założycielskich normalizacji (ang. *the founding principles*).

Do zasady dobrowolności odniosło się również w swoich oficjalnych dokumentach wiele organów Unii Europejskiej. Wydany przez Komisję Europejską tzw. *Blue Guide* dotyczący wdrażania unijnych przepisów dotyczących produktów¹⁶⁹ stanowi, że stosowanie norm

¹⁶⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1025/2012 z dnia 25 X 2012 r. w sprawie normalizacji europejskiej, zmieniające dyrektywy Rady 89/686/EWG i 93/15/EWG oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 94/9/WE, 94/25/WE, 95/16/WE, 97/23/WE, 98/34/WE, 2004/22/WE, 2007/23/WE, 2009/23/WE i 2009/105/WE oraz uchylające decyzję Rady 87/95/EWG i decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1673/2006/WE (Dz. Urz. UE L Nr 316 z dnia 14 XI 2012 r., s. 12–33).

¹⁶⁹ Zawiadomienie Komisji Niebieski przewodnik – wdrażanie unijnych przepisów dotyczących produktów 2016 (Dz. Urz. UE C Nr 272 z dnia 26 VII 2016 r., s. 1–149).

zharmonizowanych lub innych norm technicznych pozostaje dobrowolne, a producent zawsze może zastosować inne specyfikacje techniczne, aby spełnić wymagania dla produktów, oraz zalicza tę zasadę do jednej z technik legislacyjnych tzw. nowego podejścia przyjętego Rezolucją Rady Wspólnot Europejskich dnia 7 maja 1985 r. w sprawie harmonizacji technicznej i norm¹⁷⁰, która była logicznym następstwem legislacyjnym sprawy *Cassis de Dijon*¹⁷¹. Podobne stanowisko Rada przyjęła w kolejnej rezolucji z dnia 28 października 1999 r. w sprawie roli normalizacji w Europie¹⁷². Inny istotny dokument europejski traktujący w sposób istotny o zasadzie dobrowolności norm technicznych to Przewodnik po normalizacji europejskiej wspierającej prawodawstwo i strategię polityczne Unii Część I, przyjęty przez Komisję Europejską 27 października 2015 r.¹⁷³ Akt ten stanowi, że polityka Komisji Europejskiej ma na celu promowanie dobrowolnego stosowania norm i unikanie obowiązkowych odniesień do norm w prawodawstwie Unii. Dokument ten zawiera również załącznik I pt. Kontekst, który w pkt 1. wyjaśnia w sposób wszechstronny znaczenie dobrowolnej normalizacji dla społeczeństwa.

Wskazane wyżej dokumenty bardzo często odnoszą się w swoich uzasadnieniach do Porozumienia w sprawie barier technicznych w handlu Światowej Organizacji Handlu.

¹⁷⁰ Rezolucja Rady Wspólnot Europejskich z dnia 7 V 1985 r. w sprawie harmonizacji technicznej i norm (Dz. Urz. UE C Nr 136 z dnia 7 V 1985 r., s. 1).

¹⁷¹ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 II 1979 r. *Rewe-Zentral AG przeciwko Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, sprawa 120/78, https://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-PL-ARRET-C-0120-1978-200406993-05_00.html (dostęp: 23 II 2026).

¹⁷² Rezolucja Rady Unii Europejskiej z dnia 28 X 1999 r. w sprawie roli normalizacji w Europie (Dz. Urz. UE C Nr 141 z dnia 19 V 2000 r., s. 1).

¹⁷³ Dokument roboczy służb Komisji. Przewodnik po normalizacji europejskiej wspierającej prawodawstwo i strategię polityczne Unii. Część I. Rola wniosków o normalizację przedkładanych przez Komisję europejskim organizacjom normalizującym, Bruksela, dnia 27 X 2015 r. SWD(2015) 205 final, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/13507/attachments/1/translations/pl/renditions/native> (dostęp: 23 II 2026).

4.5. Porozumienie z dnia 15 kwietnia 1994 r. w sprawie barier technicznych w handlu

Porozumienie z dnia 15 kwietnia 1994 r. w sprawie barier technicznych w handlu (*Agreement on Technical Barriers to Trade – TBT*)¹⁷⁴ stanowi załącznik do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu sporządzonego w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r. oraz ratyfikowanego przez Rzeczpospolitą Polską w 1995 r.¹⁷⁵

Jako jeden ze sposobów usuwania lub zmniejszania barier technicznych w handlu TBT wprowadza zasadę opierania się na międzynarodowych normach technicznych w prawie krajowym Członków Porozumienia.

TBT zawiera m.in. Załącznik 1 określający terminy oraz definicje. Według TBT norma techniczna („norma”) oznacza m.in. dokument, z którym zgodność nie jest obowiązująca. Załącznik zawiera również uwagę wyjaśniającą do definicji normy, wskazując, że normy definiuje się jako dobrowolne, a przepisy techniczne – jako obowiązujące dokumenty.

Zasada dobrowolności stosowania norm technicznych została zatem wyraźnie sformułowana również na poziomie prawa międzynarodowego.

Podsumowanie

Charakter prawny norm technicznych, w szczególności Polskiej Normy, przeszedł w najnowszej historii Polski cztery zasadnicze zmiany: od systemu dobrowolnego neutralnego w II Rzeczpospolitej Polskiej do systemu zasadniczo obligatoryjnego w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej oraz od systemu częściowo dobrowolnego u początków III Rzeczpospolitej Polskiej do systemu całkowicie dobrowolnego w XXI wieku. Zmiany te powodowane były istniejącym oraz rozwijającym się

¹⁷⁴ Porozumienie z dnia 15 IV 1994 r. w sprawie barier technicznych w handlu (Dz. Urz. UE L Nr 336 z dnia 23 XII 1994 r., s. 86–99).

¹⁷⁵ Porozumienie ustanawiające Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzone w Marakeszu dnia 15 IV 1994 r. (Dz.U. 1995 Nr 98, poz. 483); Oświadczenie rządowe z dnia 31 VII 1995 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w Marakeszu dnia 15 IV 1994 r. (Dz.U. 1995 Nr 98, poz. 484).

w danym czasie ustrojem społeczno-ekonomicznym. Model dobrowolny jest charakterystyczny dla gospodarki wolnorynkowej, w przeciwieństwie do modelu obligatoryjnego panującego w gospodarce centralnie planowanej.

Początkowo normy techniczne miały charakter dobrowolny, ponieważ prawo w żaden sposób nie odnosiło się do ich statusu prawnego. Historycznie zatem dobrowolność norm wynikała z braku przepisów prawa ustalających ich charakter prawny (jako dobrowolne lub obligatoryjne) lub z braku przepisów do nich odsyłających (mogących powodować ich obligatoryjny charakter). Idealny tego przykład istniał w okresie II RP, gdzie prawodawca pomijał określenie norm technicznych jako obowiązkowe albo dobrowolne. Normy techniczne były dobrowolne, ponieważ system normalizacji od początku swego istnienia stanowił system odrębny oraz samoistny w stosunku do systemu prawa, a zatem indyferentny prawnie. Natomiast pojęcia dobrowolności lub obligatoryjności norm technicznych ukształtowały się w późniejszym okresie historycznym, kiedy prawo zaczęło odsyłać do norm technicznych. Pojęcie obowiązkowych (obowiązujących) norm technicznych pojawiło się dopiero w PRL. Natomiast pojęcie dobrowolności zostało wprowadzone w III RP po wyjściu Polski z systemu socjalistycznego charakteryzującego się ponad 50-letnim okresem obligatoryjności norm technicznych. Z powodu zmiany systemu polityczno-gospodarczego ustawa o normalizacji z 1993 r. musiała wyraźnie odróżnić normy techniczne dobrowolne od norm technicznych obowiązkowych, a ustawa o normalizacji z 2002 r., powracająca całkowicie do genezy dobrowolności norm technicznych, musiała wyraźnie zaznaczyć, że stosowanie norm technicznych jest dobrowolne.

Decydujący wpływ na aktualny kształt polskiej normalizacji wywarły normalizacja europejska oraz międzynarodowa. Współcześnie w normalizacji panuje zasada dobrowolności stosowania norm technicznych, która została ukonstytuowana w aktach normatywnych na poziomie krajowym, unijnym oraz międzynarodowym. Zgodnie z tą zasadą pozostają odesłania wskazujące na normy techniczne (ang. *indicative references to standards*), tj. powołania, z których wynika, że jednym z możliwych sposobów spełnienia odpowiednich wymagań przepisu prawa jest osiągnięcie zgodności z normami technicznymi, na które się powołano. Właściwy przykład takich odesłań stanowią normy zharmonizowane stanowiące szczegółowe rozwiązania techniczne w unijnym prawodawstwie harmonizacyjnym.

Ustawa o normalizacji w obecnym kształcie nie zawiera jakiegokolwiek delegacji do ustanawiania obowiązku stosowania norm technicznych – ani na poziomie rozporządzenia, ani na poziomie ustawy. Ustawa o normalizacji stanowi regulację najistotniejszą w zakresie swojej materii, dlatego jako *lex specialis* powinna uchylać jakąkolwiek regulację odmienną, również przyjętą na poziomie innej ustawy. Stanowisko to uwzględnia reguły wykładni systemowej zakładające, że system prawa powinien stanowić spójną całość, a normy prawne powinny odpowiadać zasadom przyjętym w tym systemie. Z tego powodu istniejące w aktualnym stanie prawnym odesłania do norm technicznych, które sformułowano w sposób wyłączny (ang. *exclusive references to standards*), tj. powołania, z których wynika, że jedynym sposobem spełnienia odpowiednich wymagań danego przepisu prawa jest osiągnięcie zgodności z normami technicznymi, na które się powołano, pozostają niezgodne z polskim systemem prawa oraz z zasadą dobrowolności. Aktualnie odesłania takie należy interpretować nie jako obowiązek stosowania określonej normy technicznej, lecz jedynie jako zalecenie (rekomendację) zastosowania powołanej w przepisie prawa normy technicznej. Zastosowanie wskazanej normy stanowi zatem jedną z możliwości spełnienia wymagań przepisów prawa. Podmiot obowiązku prawnego może jednak zastosować inną normę techniczną lub inną specyfikację techniczną o równorzędnym lub wyższym poziomie bezpieczeństwa (aspekt bezpieczeństwa to zasadnicza przesłanka formułowania odesłań do norm technicznych w przepisach prawa).

Ze wskazanych powyżej przyczyn, dla przejrzystości oraz spójności systemu prawa, koncepcja obowiązku stosowania powołanych norm technicznych wymagałaby zmiany ustawy o normalizacji z 2002 r., która dopuściłaby taki wyjątek. Legalność obowiązku stosowania normy technicznej powołanej w przepisie prawa w sposób wyłączny może zaistnieć dopiero po wyraźnym dopuszczeniu takiego wyjątku w ustawie o normalizacji. Jeżeli legislatorzy nadal chcą korzystać z odesłań wyłącznych do przepisów prawa (zgodnie z ich definicyjną funkcją), zmiana ta jest niezbędna. Wymagałaby ona również odpowiedniego dostosowania systemu normalizacji do zasad związanych z konstytucyjnymi źródłami prawa, w tym z bezpłatnym dostępem do norm technicznych podmiotów obowiązku prawnego.

Natomiast optymalną alternatywę dla powołań wyłącznych stanowi model unijnego prawodawstwa harmonizacyjnego, który ustanawia

zasadnicze wymagania techniczno-prawne, szczegółowe wymagania techniczne pozostawiając w gestii dobrowolnego systemu normalizacji. Model ten jest zgodny z zasadą dobrowolności, sprzyja innowacjom, likwiduje bariery techniczne oraz stymuluje rozwój gospodarki, nie rezygnując z bezpieczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

- Bardach J., Leśnodorski B., Pietrzak M., *Historia ustroju i prawa polskiego*, Warszawa 2009.
- Fischer B., *Prawne aspekty norm technicznych. Normalizacja jako wsparcie legislacji administracyjnej*, Warszawa 2017.
- Krawczyk M., „Nieorganizowane” prawo administracyjne na tle norm wiedzy i norm technicznych, w: *Nieorganizowane źródła prawa administracyjnego*, pod red. J. Supernata, Warszawa 2022, s. 105–117.
- Polskie Normy mają sto lat*, „Dozór Techniczny” 2024, nr 3, s. 26–27.
- Rogalski A., *Normalizacja wyrobów przemysłowych w Polsce i za granicą*, „Przegląd Techniczny” 1925, nr 2/4, s. 214–216.
- Saganek P., *Dyrektywy nowego podejścia a problem dostosowania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej (wybrane zagadnienia)*, „Przegląd Prawa Europejskiego” 2001, nr 2, s. 39–58.
- „Wiadomości PKN Normalizacja” 2014, nr 1.